

Svæðisskipulag Vestfjarða

2025 - 2050

Unnið fyrir:

Svæðisskipulagsnefnd Vestfjarða og
Fjórðungssamband Vestfirðinga

Unnið af:

VSÓ RÁÐGJÖF

Borgartúni 20, 105 Reykjavík
www.vso.is

urbana

Lækjartorgi 5, 101 Reykjavík
www.urbana.is

Myndir á kápu:

Nina Ivanova

Ljósmyndir í upphafi kafla:

Ávarp ungmennaráðs: Ungmennaráð Vestfjarða á Ungmennapíngi í Breiðuvík @Vestfjarðastofa

Inngangur: Leirufjörður @Michael Newman (Red Gun)

Framtíðarsýn og áskoranir: Dynjandi @Badland Cycle Club

Náttúra og auðlindir: Melanes Árneshreppi @Vestfjarðastofa

Grunnkerfi: Reykhólasveit @Badland Cycle Club

Samfélagsauður: Tungumálatöfrar @Ásgeir Helgi Þrastarson

Atvinna og nýsköpun: Bolungarvík @Haukur Sigurðsson, ArcticFish

Menningarauður: Skjaldborg @Patric Ontkovic

Framfylgd: Arnarfjörður @Jakob Karrasch

Umhverfismat: Ísafjarðardjúp (Súðavíkurhreppur) @Vestfjarðastofa

Aðrar ljósmyndir:

Vestfjarðastofa, Haukur Sigurðsson, Björgvin Hilmarsson, Dream Beach Media,
Michael Newman (Red Gun), Romain Charrier, Badland Cycle Club, Ágúst Atlason,
Kerecis: Bernhard Kristinn, Marzibil Sæmundsdóttir

Umbrot:

Pixel ehf.

Útgefandi:

Fjórðungssamband Vestfirðinga

Efnisyfirlit

Ávarp ungmennaráðs Vestfjarða	7
1 Inngangur	9
1.1 Hlutverk og viðfangsefni	10
1.2 Tengsl við aðrar áætlanir	10
1.3 Uppbygging og túlkun	10
1.4 Gerð svæðisskipulags	11
2 Framtíðarsýn og áskoranir	13
2.1 Helstu viðfangsefni	14
3 Náttúra og auðlindir	17
3.1 Landslag og víðerni	18
3.2 Vistkerfi, náttúruvernd og sjálfbær nýting	21
3.3 Loftslag, náttúruvá og úrgangsmál	24
3.4 Orkuöflun og orkuskipti	27
4 Grunnkerfi	31
4.1 Byggðamynstur	32
4.2 Samgöngur	36
4.3 Orkuflutningur og fjarskipti	41
5 Samfélagsauður	45
5.1 Samfélagsþróun og samstarf	46
5.2 Lýðheilsa og heilbrigðisþjónusta	48
5.3 Þekking og færni	50
6 Atvinna og nýsköpun	53
6.1 Samstarf um öflugt atvinnulíf	54
6.2 Nýsköpun og virðisaukning	56
6.3 Sjálfbærni og hringrásarhagkerfið	60
6.4 Sjálfbær ferðaþjónusta	62
7 Menningarauður	67
7.1 Drífandi menningarsamfélag	68
7.2 Skapandi fólk	70
7.3 Öflugt menningarstarf	72
8 Framfylgd	75
8.1 Samstarf og innleiðing	76
8.2 Endurskoðun	77
9 Umhverfismat	79

Svæðisskipulagsnefnd

Lilja Magnúsdóttir, formaður
Vesturbyggð

Jenný Lára Magnadóttir
Vesturbyggð

Ástrós Þóra Valsdóttir
Bolungarvíkurkaupstaður

Trausti Salvar Kristjánsson
Bolungarvíkurkaupstaður

Arinbjörn Bernharðsson
Árneshreppur

Eva Sigurbjörnsdóttir
Árneshreppur

Sigríður Júlía Brynleifsdóttir,
varaformaður
Ísafjarðarbær

Kristján Þ. Kristjánsson
Ísafjarðarbær

Þorgeir Pálsson
Strandabyggð

Matthías Lýðsson
Strandabyggð

Arnín Óladóttir
Kaldrananeshreppur

Finnur Ólafsson
Kaldrananeshreppur

Aníta Björk Pálínudóttir
Súðavíkurhreppur

Bragi Þór Thoroddsen
Súðavíkurhreppur

Jóhanna Ösp Einarsdóttir
Reykholahreppur

Margrét Dögg Sigurbjörnsdóttir
Reykholahreppur

Aðrir sem hafa tekið þátt í starfi nefndarinnar

Mannabreytingar sem orðið hafa á svæðisskipulagsnefnd:

Baldur Smári Einarsson, Bolungarvíkurkaupstaður, september 2023–janúar 2024
Guðbjörg Stefanía Hafþórsdóttir, Bolungarvíkurkaupstaður, febrúar 2024–mars 2025
Hulda Birna Albertsdóttir, Bolungarvíkurkaupstaður, apríl 2025–nóvember 2025

Anna Vilborg Rúnarsdóttir, Vesturbyggð, september 2023–maí 2024
Jón Árnason, Vesturbyggð, september 2023–maí 2024
Lilja Magnúsdóttir sat fyrir hönd Tálknafjarðarhrepps september 2023–maí 2024, síðan Vesturbyggðar
Gunnlaugur Jónsson, Tálknafjarðarhreppur, september 2023–maí 2024
Tryggvi B. Bjarnason, Vesturbyggð, júní 2024–desember 2024
Páll Vilhjálmsson, Vesturbyggð, janúar 2025–október 2025

Jón Sigmundsson, Strandabyggð, september 2023–júní 2024
Þorgeir Pálsson, Strandabyggð, nóvember 2024–maí 2026

Árný Huld Haraldsdóttir, Reykhólahreppur, september 2023–desember 2024
Vilberg Þráinsson, Reykhólahreppur, september 2023–desember 2024

Starfsfólk Vestfjarðarstofu sem tók þátt í starfi nefndarinnar:

Aðalsteinn Óskarsson
Anna Sigríður Ólafsdóttir
Guðrún Anna Finnbogadóttir
Hjörleifur Finnsson
Sigríður Ó. Kristjánsdóttir
Skúli Gautason
Sölvi Guðmundsson

Á fundi svæðisskipulagsnefndar þann 4. maí 2026 var samþykkt að senda endanlega tillögu að Svæðisskipulagi Vestfjarða 2025 – 2050 til lokaafgreiðslu aðildarsveitarfélaganna í samræmi við 2. mgr. 25. gr. skipulagslaga nr. 123/2010.

Svæðisskipulagið tekur gildi með samþykkt sveitarstjórna og staðfestingu Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar sbr. 25. gr. skipulagslaga nr. 123/2010.

Kristinn Guðrún Einarsson

Bæjarstjórn Bolungarvíkurkaupstaðar
samþykkti svæðisskipulagið 12. maí 2026

Vincent Þor

Sveitarstjórn Reykhólahrepps
samþykkti svæðisskipulagið 13. maí 2026

Gilti Ólafsson

Bæjarstjórn Ísafjarðarbæjar
samþykkti svæðisskipulagið 7. maí 2026

Dagmar Fanný Kjarsdóttir

Sveitarstjórn Strandabyggðar
samþykkti svæðisskipulagið 12. maí 2026

Guðrún Þorsteinsdóttir

Bæjarstjórn Vesturbyggðar
samþykkti svæðisskipulagið 13. maí 2026

Elisabet Margrét Jónsdóttir

Sveitarstjórn Súðavíkurhrepps
samþykkti svæðisskipulagið 8. maí 2026

Sigrún Sverrisdóttir

Sveitarstjórn Árneshrepps
samþykkti svæðisskipulagið 6. maí 2026

Finnt Ólafsson

Sveitarstjórn Kaldrananeshrepps
samþykkti svæðisskipulagið 15. maí 2026

Helmar Jónsson

Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun
samþykkti svæðisskipulagið 27. ágúst 2026

Ávarp ungmennaráðs Vestfjarða

Vestfirðir eru einstakur staður til að alast upp á. Hér eru sterk samfélög, nálægð við náttúruna og rík menning sem endurspeglar bæði sjálfstæði og samstöðu. En til þess að við getum haldið áfram að byggja upp kraftmikið og fjölbreytt samfélag þarf að tryggja að ungt fólk sjái framtíð sína á Vestfjörðum. Það þýðir að skapa þarf skilyrði til náms, atvinnu, búsetu og þátttöku í samfélaginu og að rödd ungs fólks fái að heyrast í stefnumótun og ákvarðanatöku.

Búsetuskilyrði og húsnæðismál

Aðgengi að öruggu, fjölbreyttu og viðráðanlegu húsnæði er grundvallarforsenda þess að ungt fólk geti fest rætur á svæðinu. Mikilvægt er að tryggja fjölbreytt húsnæðisúrræði sem henta ungu fólki, bæði í þéttbýli og dreifbýli. Það skiptir máli að ungt fólk geti valið að búa á Vestfjörðum vegna þess að það sér þar tækifæri og lífsgæði.

Samgöngur og tengingar

Góðar samgöngur eru lífæð samfélagsins. Þær ráða miklu um hvort ungt fólk geti sótt nám, vinnu og menningu innan svæðisins og upplifi sig því sem virkan þátttakanda í stærra samfélagi. Við leggjum áherslu á að forgangsraða bættum vegasamgöngum, öruggari leiðum og styttri ferðatíma, en einnig að horfa til framtíðar og efla vistvæna ferðamáta, almenningssamgöngur, hjólaleiðir og göngustíga. Slíkar lausnir auka lífsgæði, stuðla að sjálfbærni og tengja byggðir á nýjan hátt.

Menntun, störf og nýsköpun

Vestfirðir eiga að vera aðlaðandi staður fyrir nám og störf. Með því að byggja upp fjölbreytt námsframboð og skapa tækifæri til fjarvinnu og nýsköpunar má styrkja stöðu svæðisins og gera ungu fólki kleift að sækja sér menntun og atvinnu án þess að þurfa að flytja burt. Það þarf að styðja við öflugt háskólasamfélag, rannsóknir og frumkvöðlastarf og veita ungu fólki tækifæri

til að þróa hugmyndir sínar og framtíðarsýn innan landshlutans.

Félagslegt umhverfi og geðheilbrigði

Við viljum búa í samfélagi þar sem íbúar upplifa tengsl, öryggi og þátttöku. Skipulag og stefnumótun þarf að endurspegla mikilvægi félagslegra þátta, þar á meðal geðheilbrigðis, menningar, íþróttar og skapandi starfa. Það þarf að tryggja að á öllum stöðum á Vestfjörðum sé aðgengi að öruggum og hvetjandi rýmum fyrir ungt fólk, hvort sem er til menningarstarfs, íþróttar, viðburða eða samveru. Slíkt eflir sjálfsmynd, vellíðan og samstöðu innan samfélaganna.

Ungmennaráð Vestfjarða fagnar því að Svæðisskipulag Vestfjarða 2050 móti sameiginlega sýn fyrir framtíð landshlutans. Við teljum afar mikilvægt að ungt fólk fái að taka virkan þátt í þeirri vinnu, þar sem ákvarðanir sem teknar eru í dag munu móta samfélagið sem við munum lifa og starfa í á komandi árum. Til þess þarf að setja ungt fólk í forgang þegar kemur að húsnæðismálum, samgöngum, menntun, nýsköpun, atvinnu og félagslegu umhverfi. Tryggja þarf að Vestfirðir verði ekki aðeins fallegur staður til að heimsækja, heldur einnig góður og spennandi búsetukostur fyrir næstu kynslóðir.

Inngangur

Svæðisskipulag Vestfjarða markar sameiginlega framtíðarsýn sveitarfélaga á svæðinu fyrir þróun byggðar, atvinnu og umhverfis á næstu 25 árum. Í skipulaginu er sett fram stefna sem mótar forsendur fyrir skipulagsáætlanir sveitarfélaga og svæðisbundnar áætlanir sem varða byggðaþróun á Vestfjörðum.

Ákvörðun um að vinna svæðisskipulag fyrir Vestfirði byggir á ályktun 67. Fjórðungspings Vestfirðinga sem haldið var á Patreksfirði 8.–10. september 2022 og beinir þeim tilmælum til stjórnar Fjórðungssambandsins að láta hefja vinnu við gerð svæðisskipulagsins hið fyrsta. Í ályktuninni segir að:

Svæðisskipulagið marki meginstefnu og langtímaframtíðarsýn í umhverfis- og byggðamálum Vestfjarða, þar sem hagsmunir sveitarfélaganna fari saman til að stuðla að uppbyggingu Vestfjarða sem landfræðilegri, hagrænni og félagslegri heild sem styrkir byggðaþróun á Vestfjörðum til framtíðar.

Skipulagssvæðið tekur til alls lands aðildarsveitarfélaga Fjórðungssambands Vestfirðinga, frá Brekkuá í Gilsfirði að vestan og austur að Stikuhálsi milli Bitrufjarðar og Hrútafjarðar. Viðmiðunartími svæðisskipulags verður 25 ár og nær yfir tímabilið 2025–2050.

1.1 Hlutverk og viðfangsefni

Síðustu ár hefur kraftur verið settur í að bæta samkeppnishæfni Vestfjarða sem hefur leitt til fjölsfjölgunar á ný. Áhersla hefur verið lögð á uppbyggingu innviða, sem birtist meðal annars í mikilli umbreytingu á samgöngum og nýsköpun sem byggir á styrkleikum svæðisins. Markmiðið með svæðisskipulaginu er að sveitarfélögin móti sameiginlega sýn um vöxt Vestfjarða til ársins 2050 og stilli saman strengi til að takast betur á við þau verkefni sem fylgja aukinni eftirsókn eftir búsetu, störfum og heimsóknum.

Svæðisskipulag Vestfjarða er stefnumarkandi áætlun. Því er ætlað að vera hreyfiafl framfara og sameiginlegt verkfæri sveitarfélaganna og landshlutans í samskiptum sín á milli og við ríkið, stofnanir þess og aðra aðila. Svæðisskipulagið verður verkfæri sem styrkir stöðu Vestfjarða og farvegur sameiginlegra hagsmuna Vestfirðinga.

Svæðisskipulag Vestfjarða stuðlar að þessu markmiði með því að samstillast stefnu sveitarfélaganna á sviði náttúru og auðlinda, grunnkerfa, samfélagsauðs, atvinnulífs og menningarauðs. Hér er sett fram stefna um nokkur viðfangsefni á hverju sviði út frá:

- Svæðisbundnum málum sem hafa verið til umfjöllunar í sóknaráætlun, áfangastaðaáætlun, úrgangsáætlun og loftslagsáætlun og öðrum áætlunum sem mótaðar hafa verið á vettvangi Fjórðungssambands Vestfirðinga undanfarin ár.
- Tengslum og samræmi við Svæðisskipulag Dalabyggðar, Reykhólahrepps og Strandabyggðar 2018-2030, Strandsvæðaskipulag Vestfjarða, Landsskipulagsstefnu 2024-2038 og stefnuskjöl á landsvísu í viðeigandi málaflokkum.

1.2 Tengsl við aðrar áætlanir

Það er vilji sveitarfélaganna að svæðisskipulagið verði það stefnuskjal sem móti framtíðarsýn fyrir skipulag sveitarfélaganna og allar aðrar sameiginlegar áætlanir landshlutans. Hlutverk þeirra áætlana verði að raungera framtíðarsýn svæðisskipulagsins, og þannig stuðla að samræmdu skipulagi og þróun á svæðinu.

Svæðisskipulag, sem stefnumarkandi áætlun, verður framfylgt með skipulagsáætlunum

sveitarfélaganna á Vestfjörðum. Með því skapast sameiginleg sýn, leiðarljós, markmið og aðgerðir sem leggja grunn að stefnumótun og áætlunum Fjórðungssambandsins og Vestfjarðastofu. Þar má nefna sóknaráætlun, áfangastaðaáætlun, úrgangsáætlun, innviðaáætlun, menntastefnu og menningarstefnu. Þær stefnur og áætlanir horfa til skemmri tíma og því hægt að beita þeim til að forgangsraða markmiðum svæðisskipulagsins á hverjum tíma.

1.3 Uppbygging og túlkun

Svæðisskipulagið er ekki framkvæmdaáætlun heldur leiðarljós og samræmingartæki fyrir stefnumótun sveitarfélaga og annarra opinberra aðila. Það styður við ákvarðanir um skipulag og áætlanagerð með því að draga fram sameiginleg markmið og áherslur fyrir þróun svæðisins.

Við túlkun á svæðisskipulaginu ber að lesa saman texta, markmið, leiðir og kort sem mynda eina heild. Kort og myndræn framsetning í skipulaginu hafa leiðbeinandi hlutverk og eru sett fram til að skýra stefnu og sýn svæðisskipulagsins en ekki til að sýna nákvæma landfræðilega afmörkun.

Inngangskaflinn útskýrir tilurð og tilgang svæðisskipulagsins auk þess að lýsa ferli og forsendum vinnunnar. Í öðrum kafla er sett fram framtíðarsýn fyrir Vestfirði til ársins 2050 þar sem dregnar er fram helstu áskoranir og tækifæri.

Í þriðja til sjöunda kafla er sett fram stefna fyrir fimm málafnasvið. Þau eru:

- Náttúra og auðlindir
- Grunnkerfi
- Samfélagsauður
- Atvinna og nýsköpun
- Menningarauður

Sett er fram leiðarljós fyrir hvert málafnasvið ásamt yfirlýsingu um hvernig unnið verður að því í ákveðnum málaflokkum. Sett eru markmið fyrir hvern málaflokk og skilgreindar leiðir að þeim ásamt skýringum sem nýtast við túlkun og framkvæmd svæðisskipulagsins. Áttundi kafla leggur línur fyrir framfylgd skipulagsins og í þeim níunda er samantekt um umhverfismat.

1.4 Gerð svæðisskipulags

Vinna við mótun svæðisskipulags hófst með skipun svæðisskipulagsnefndar haustið 2023 og stefnt er að því að ljúka gerð svæðisskipulags í byrjun árs 2026.

Lögð hefur verið áhersla á að samþætta upplýsingaöflun og vinnu við endurskoðun sóknaráætlunar fyrir Vestfirði við mótun svæðisskipulagsins og ná fram sameiginlegum sjónarmiðum er varða stöðumat, framtíðarsýn, málaflokka og setningu markmiða.

Verklýsing svæðisskipulags og drög að sóknaráætlun voru kynnt sameiginlega á fjórum opnum íbúafundum á Patreksfirði, Ísafirði, Reykhólum og Hólmavík vorið 2024. Á íbúafundunum var unnið með ólíka valkosti samfélagsþróunar næstu 25 árin sem byggja í grunninn á mannfjöldaþróun. Valkostirnir voru settir fram sem fimm ólíkar framtíðarmyndir. Markmiðið, auk samtalsins um framtíðina, var að skerpa fókussinn og setja viðmið fyrir stefnumótun svæðisskipulags Vestfjarða. Ferlinu lauk á Fjórðungsþingi haustið 2024, með vali á framtíðarmynd sem viðmið við mótun svæðisskipulags Vestfjarða og gerð var skil í frumdrögum svæðisskipulagsins.

Vinnslutillaga var kynnt sumarið 2025 og vann svæðisskipulagsnefnd úr þeim ábendingum sem fram komu á kynningartímanum og kynntar voru á Fjórðungsþingi þá um haustið. Tillaga að Svæðisskipulagi Vestfjarða var samþykkt til kynningar í öllum sveitarfélögum í lok árs 2025 og var samráð haft um tillöguna að lokinni yfirferð Húsnæðis-, mannvirkja og skipulagsstofnunar í febrúar til apríl 2026.

Tvö fylgirit eru með svæðisskipulaginu og hafa þau verið höfð til hliðsjónar við mótun tillögunnar. Annars vegar er það stöðumat þar sem forsendur einstakra málaflokka sem stefna er mótuð um eru dregnar fram með upplýsingum um stöðu og þróun. Hins vegar er það umhverfismat þar sem lagt er mat á líkleg áhrif stefnu svæðisskipulagsins til framtíðar.

Framtíðarsýn og áskoranir

Sama framtíðarsýn fyrir Vestfirði árið 2050 er sett fram í svæðisskipulaginu og sóknaráætlun Vestfjarða.

Vestfirðir eru einstakt svæði til að njóta hreinnar náttúru og kyrrðar. Svæðið er fjölbreytt og framúrskarandi til búsetu, atvinnu og heimsóknar. Þar er öflugt, vaxandi, alþjóðlegt þekkingarsamfélag sem einkennist af kraftmikilli sköpun, sterkri sjálfsmynd og umhverfisvitund. Á Vestfjörðum eru góðir innviðir, öflug þjónusta, fjölbreytt atvinnulíf og blómstrandi menning. Samfélagið í fjórðungnum einkennist af samheldni sem byggir á virðingu fyrir fólki, umhverfi og auðlindum.

Framtíðarsýnin byggir á þeim meðbyr og gerjun sem hefur verið á Vestfjörðum þar sem atvinnulíf og samfélag er nú í sókn.

Svæðisskipulagið tekur mið af því að Vestfirðingar verði orðnir 11.000 árið 2050 og markmið og aðgerðir í stefnunni ná fram að ganga. Vegbætur munu fækka fjallvegum, styrkja atvinnulífið og auðvelda húsnaðisuppbyggingu.

Áfram er gert ráð fyrir að byggð og samfélag á Vestfjörðum verði fjölbreytt og að sérkennin fái að njóta sín. Vestfirðingar munu áfram búa að stórbrotinni náttúru og ríkulegum auðlindum. Það, ásamt kraftmiklu menningarlífi, sköpunargleði og þrótti heimafélks, er og verður aðdráttarafl Vestfjarða.

2.1 Helstu viðfangsefni

Vestfirðir standa frammi fyrir stórum verkefnum sem varða búsetu, innviði, atvinnu, samfélag og umhverfi. Með samstilltu átaki og nýtingu styrkleika svæðisins eru rík tækifæri til að efla samfélagið og skapa aukin verðmæti. Svæðisskipulagið er leiðarljós fyrir þá vegferð; sameiginleg stefna sveitarfélaganna til að byggja upp blómlegan landshluta til framtíðar.

- **Húsnæðismál**

Fjölbreyttara íbúðarhúsnæði er nauðsynlegt til að mæta þörfum nýrra íbúa, ungs fólks og þeirra sem eru að skipta um búsetuform. Byggingarkostnaður er víða hærri en markaðsverð, sem hamlar nýframkvæmdum og kallar á nýjar lausnir í fjármögnun og hvata til uppbyggingar.

- **Samgöngur og innviðir**

Vegakerfi, vetrarþjónusta, raforkuöryggi og fjarskipti eru lykilþættir í samkeppnishæfni Vestfjarða. Styrking innviða er nauðsynleg forsenda til að bæta lífsgæði og efla atvinnulíf.

- **Samkeppnisstaða atvinnulífs**

Vestfirðir þurfa að yfirstíga aðgangshindranir á borð við takmarkaðar samgöngur, húsnæðisskort og ótryggt aðgengi að raforku til að laða að fjárfestingu og styðja við fjölbreytt atvinnulíf.

- **Jafnvægi milli nýtingar og verndar**

Vöxtur atvinnugreina þarf að vera sjálfbær og byggjast á jafnvægi milli nýtingar og verndar náttúru og landslags. Með ábyrgri nýtingu má efla verðmætasköpun og lífsgæði án þess að draga úr náttúrulegum styrkleikum Vestfjarða.

- **Aðgerðir vegna loftslagsbreytinga**
Markvissar aðgerðir þarf til að draga úr losun og stöðva loftslagsbreytingar. Öfgar í veðurfari, hækkandi sjávarborð og breytingar á vatnafari krefjast aðgerða í skipulagi og innviðauppbýggingu til þess að auka viðnámsþrótt samfélagsins.
- **Grunnþjónusta og breytt aldurssamsetning**
Þjónusta við börn og aldraða þarf að þróast í takt við fjölgun íbúa og breyttar þarfir. Sérhæfð grunnþjónusta kallar á aukið samstarf sveitarfélaga.
- **Geðheilbrigði og félagslegar áskoranir**
Þéttriðin samfélög og samkennd hafa verið taldir helstu kostir þess að búa á Vestfjörðum. Nú eru teikn á lofti um aukna einsemd og dvínandi hamingju. Það kallar á aukna áherslu á geðheilbrigði og félagslega virkni.

- **Inngilding nýrra íbúa og sjálfsmynd landshlutans**
Áframhaldandi fjölgun íbúa og fólks af erlendum uppruna á svæðinu mun móta samfélög á Vestfjörðum á komandi árum. Leggja þarf áherslu á öfluga móttöku nýrra íbúa og styðja þá í aðlögun. Jafnframt er mikilvægt að efla jákvæða sjálfsmynd Vestfjarða sem svæðis tækifæra og vaxtar.
- **Samvinna sveitarfélaga og stjórnsýsla**
Aukin verkefni sveitarfélaga og vaxandi kröfur um þjónustu kalla á markvissa samvinnu og sameiginlegar lausnir í stjórnsýslu og rekstri.

Þessi viðfangsefni snerta alla stefnumætti svæðisskipulagsins og kalla á samstillt átak íbúa, atvinnulífs og sveitarfélaga. Með markvissri stefnumótun, aukinni samvinnu og öflugri innviðauppbýggingu skapast forsendur fyrir sjálfbæra þróun, fjölbreytt tækifæri og blómlegt samfélag á Vestfjörðum til framtíðar.

NÁTTÚRA OG AUÐLINDIR

Náttúran er helsta aðdráttarafl Vestfjarða, grundvöllur atvinnulífs og uppspretta auðlinda. Náttúrunni stafar ógn af loftslagsbreytingum og athöfnum mannsins. Því þarf að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda, auka bindingu kolefnis og aðlaga samfélögin. Það verður gert með því að finna jafnvægi milli verndar og nýtingar, orkuöflunar og friðunar, með virðingu fyrir náttúru og samfélagi að leiðarljósi.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum sameinast um þetta leiðarljós og setja sér sameiginleg markmið sem falla undir:

- Landslag og víðerni
- Vistkerfi og verndarsvæði
- Loftslag, náttúruvá og úrgangsmál
- Orkuöflun

Við viljum Vestfirði sem:

- Fjórðung sérstöðu, þar sem víðáttumiklum óbyggðum svæðum og sterkum landslagsheildum er viðhaldið.
 - Fjórðung sjálfbærni og viðnámsþróttar, þar sem dregið er markvisst úr losun kolefnis og samfélagið aðlagast breytingum af völdum loftslagshlýnunar og náttúruvár.
 - Fjórðung sjálfbærrar orkuöflunar, þar sem svæðið getur staðið undir þróttmiklum vexti samfélagsins með hreinni, endurnýjanlegri orku.
-

3.1 Landslag og víðerni

Stórbrotið landslag og náttúra eru aðdráttarafi fyrir íbúa og gesti Vestfjarða. Náttúruupplifun og útivist eru lífsgæði sem standa þarf vörð um. Skipulag og þróun svæðisins þarf að byggjast á heildrænni sýn á verndun og nýtingu landslagsins.

Sett eru eftirfarandi markmið sem stuðla að nýtingu landslags sem auðlindar og bæta aðgengi að útivistarsvæðum og náttúruupplifun.

Markmið

- 3.1.1** Auka þekkingu á landslagsgerðum, landslagsheildum og landslagsgæðum.
- 3.1.2** Lágmarka sjónræn og umhverfisleg áhrif af innviðum.
- 3.1.3** Bæta aðgengi að náttúru Vestfjarða á sjálfbæran hátt, með hliðsjón af vernd víðerna og landslagsgæða.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
3.1.1 Auka þekkingu á landslagsgerðum, landslagsheildum og landslagsgæðum	Vinna heildræna greiningu á landslagi og víðernum Vestfjarða með hliðsjón af flokkunarverkefni og leiðbeiningum Skipulagsstofnunar. Nýta landslagsgreiningu sem grunn fyrir aðalskipulagsvinnu sveitarfélaga og stefnumótun um landnotkun og framkvæmdir. Nýta greiningu landslagsgæða til að auka meðvitund um sérstöðu Vestfjarða og styðja við ákvarðanatöku í skipulagi og atvinnuþróun.	Sérverkefni Aðalskipulag / Framkvæmdaleyfi Aðalskipulag / Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Sveitarfélög Sveitarfélög Vestfjarðastofa
3.1.2 Lágmarka sjónræn og umhverfisleg áhrif af innviðum	Hátta hönnun mannvirkja og staðsetningu þannig að þau falli sem best að landslagi og skerði sem minnst víðernisupplifun. Beina framkvæmdum sem mest á svæði sem þegar eru röskuð til að hlífa óröskuðu landi.	Deiliskipulag / Framkvæmdaleyfi Aðalskipulag	Sveitarfélög Sveitarfélög
3.1.3 Bæta aðgengi að náttúru Vestfjarða á sjálfbæran hátt, með hliðsjón af vernd víðerna og landslagsgæða	Skipuleggja útivistarsvæði og náttúruleiðir með áherslu á sjálfbæra nýtingu, náttúruvernd og gott aðgengi. Tengja lykilsvæði fyrir útivist með stígum og merktum leiðum til að auka öryggi og draga úr raski á viðkvæmum svæðum, auk samræmdra merkinga og fræðslu. Byggja upp útivistaraðstöðu í samræmi við náttúrulega burðargetu svæða með áherslu á umhverfisvænar lausnir og fjölbreytta útivistarmöguleika.	Aðalskipulag Áfangastaðáætlun Deiliskipulag / Framkvæmdaleyfi	Sveitarfélög Vestfjarðastofa Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um landslag og víðerni

Vestfirðir búa yfir ómetanlegri auðlind í formi stórbrotins landslags sem hefur víðtæk áhrif á sjálfsmynd íbúa, lífsgæði og möguleika til útivistar. Landslagsvernd og skipulögð nýting eru lykilþættir í að tryggja sjálfbæra þróun svæðisins, þar sem náttúrufegurð, víðerni, vísýni og aðgengi að náttúru mynda heildstæða upplifun fyrir íbúa og gesti.

Víðerni Vestfjarða

Víðerni eru náttúrugæði með víðtækt verndargildi og mikla sérstöðu á Vestfjörðum. Í dag liggja ekki fyrir skýr viðmið um afmörkun víðerna samkvæmt náttúruverndarlögum, sem getur skapað óvissu í skipulagsvinnu. Þó er ljóst að Vestfirðir búa yfir einhverjum stærstu óbyggðu svæðum utan miðhálandisins, þar sem stórum svæðum hefur enn ekki

verið raskað með mannvirkjagerð eða öðrum framkvæmdum.

Mikilvægt er að tryggja að landnýting taki mið af þessari sérstöðu og að mannvirkjagerð og innviðauppbýgging raski sem minnst þeirri upplifun sem víðernin veita. Í því skyni þarf að halda áfram kortlagningu og greiningu á áhrifum framkvæmda á náttúrufar og sjónræna upplifun.

Fyrirséð er að víðerni muni skerðast við öflun og flutning raforku, til þess að Vestfirðingar fái að njóta öruggar raforku. Þar sem nauðsynlegir grunninnviðir krefjast þess að víðernum sé raskað, skal engu að síður gæta fyllstu hófsemi. Raski og slóðagerð skal haldið í algjöru lágmarki, jarðstrengir nýttir eftir fongum og um þá búið eins nærri upprunalegri mynd og hægt er. Mannvirki skulu lögð í landslag þannig að sem minnst skerðing verði á óbyggðaupplifun.

Skýringarmynd 3-1.

Kortið sýnir hvernig Vestfirðir skiptast í landslagsflokka sbr. flokkun og kortlagningu Eflu og LUC (2020) á landinu öllu.

Útivist og aðgengi að náttúru

Vestfirðir hafa einstaka möguleika til að efla útivist með sjálfbærum hætti. Með vaxandi áhuga almennings á náttúrutengdri hreyfingu og útivist er mikilvægt að móta stefnu sem eykur aðgengi án þess að draga úr verndargildi svæðanna.

Með skipulagðri útivist má draga úr álagi á viðkvæm svæði og stuðla að betra jafnvægi milli verndunar og nýtingar. Með því að tengja lykilsvæði fyrir útivist með merktum leiðum má bæði auka öryggi fólks og vernda náttúruna. Þá skiptir máli að uppbygging aðstöðu, svo sem áningarstaða og tjaldsvæða, taki mið af burðargetu náttúrunnar og umhverfisvænum lausnum.

Aukin þekking og yfirsýn

Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun hefur látið vinna flokkunarkerfi fyrir landslagsgerðir á Íslandi þar sem hver gerð er skilgreind út frá landformum, yfirborði lands, landhæð, landnýtingu og sjónrænum eiginleikum. Þessi flokkun dregur fram að á Vestfjörðum eru landslagsgerðir sem eru fágætar á landsvísu og gefa svæðinu ákveðna sérstöðu. Svo dæmi sé tekið er sérstætt landslag Breiðafjarðar hluti af ástæðu fyrir verndun svæðisins.

Nánari greining og stefnumótun geta lagt grunn að markvissri vernd landslagsheilda og sjálfbærri uppbyggingu útivistarsvæða. Með skýrri stefnu og skipulagsákvörðunum er hægt að tryggja að Vestfirðir haldi sérstöðu sinni sem svæði þar sem eru óbyggð víðerni sem veita einstaka náttúruupplifun.

3.2 Vistkerfi, náttúruvernd og sjálfbær nýting

Verndun og endurheimt vistkerfa er jákvæð bæði fyrir líffræðilegan fjölbreytileika og kolefnisbindingu. Stofnun þjóðgarðs getur einnig orðið lyftistöng fyrir ferðaþjónustu og samfélagsþróun. Með markvissri stefnumótun og verndun lykilsvæða má tryggja jafnvægi milli náttúruverndar, sjálfbærrar nýtingar og atvinnuþróunar á Vestfjörðum.

Sett eru eftirfarandi markmið um vistkerfi, náttúruvernd og sjálfbæra nýtingu.

Markmið

- 3.2.1** Stofna og efla friðlýst svæði sem styrkja náttúruvernd, efla ferðaþjónustu og stuðla að jákvæðri byggðapróun.
- 3.2.2** Vernda líffræðilegan fjölbreytileika og viðkvæm vistkerfi með sérstakri áherslu á sjófuglabyggðir og selalátur, votlendi og vistgerðir með hátt verndargildi.
- 3.2.3** Nýta náttúrumiðaðar loftslagslausnir til að styðja við kolefnisbindingu, endurheimt vistkerfa og sjálfbæra landnýtingu.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
3.2.1 Stofna og efla friðlýst svæði sem styrkja náttúruvernd, efla ferðaþjónustu og stuðla að jákvæðri byggðapróun	Stofnaður verði þjóðgarður utan um friðlýstu svæðin í Dynjandisvogi og Vatnsfirði, og hugsanlega jörðina Hrafnseyri.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Kanna möguleika á stofnun þjóðgarðs utan um Drangajökul með aðkomu ríkis og landeigenda.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Meta möguleika á stækkun friðlandsins á Hornströndum.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
3.2.2 Vernda líffræðilegan fjölbreytileika og viðkvæm vistkerfi með sérstakri áherslu á sjófuglabyggðir og selalátur, votlendi og vistgerðir með hátt verndargildi	Standa vörð um sjófuglabyggðir sem eru mikilvægar á heimsvísu með hverfisvernd eða friðlýsingum.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Við skipulagsgerð skulu sveitarfélögin leitast við að vernda leiru-, fjöru- og grunnsævisvistgerðir, votlendi og vistgerðir með hátt og mjög hátt verndargildi, sem og gríðland refa á Hornströndum og búsvæði sela.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Bæta aðstöðu, merkingar og fræðslu þar sem ferðamenn komast í námunda við viðkvæma náttúru, til að mynda við selalátur eða æðarvarp.	Áfangastaðaaætlun	Vestfjarðastofa
	Sveitarfélögin móti aðgerðir til að hemja útbreiðslu ágengra, framandi tegunda og setji viðkvæm vistkerfi og verndarsvæði í forgang.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Sveitarfélög á Vestfjörðum vinna saman að vernd, viðhaldi og sjálfbærri nýtingu sameiginlegra vatnshlota.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
3.2.3 Nýta náttúrumiðaðar loftslagslausnir til að styðja við kolefnisbindingu, endurheimt vistkerfa og sjálfbæra landnýtingu	Vernda og endurheimta votlendi og birkiskóga.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Vinna heildstæða svæðisáætlun um landgræðslu og skógrækt í samvinnu við Land og skóg.	Svæðisáætlun	Land og skógur og sveitarfélög
	Áætla kolefnisspor af breytti landnotkun í skipulagsáætlunum.	Loftslagsstefna	Sveitarfélög
	Meta náttúrumiðaðar loftslagslausnir bæði með hliðsjón af bindingu og áhrifum á líffræðilega fjölbreytni til þess að forðast neikvæð áhrif á mikilvæg vistkerfi.	Aðalskipulag	Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um vistkerfi og vernd

Þjóðgarðar sem hluti af sjálfbærri þróun

Á Vestfjörðum er enginn þjóðgarður en talsverður undirbúningur hefur verið unninn að stofnun þjóðgarðs sem næði frá Vatnsfirði yfir í Dynjandisvog. Þjóðgöörðum er ætlað að tryggja vernd náttúru og menningarminja en þeir skapa einnig tækifæri til sjálfbærrar ferðaþjónustu og styrkingar byggða.

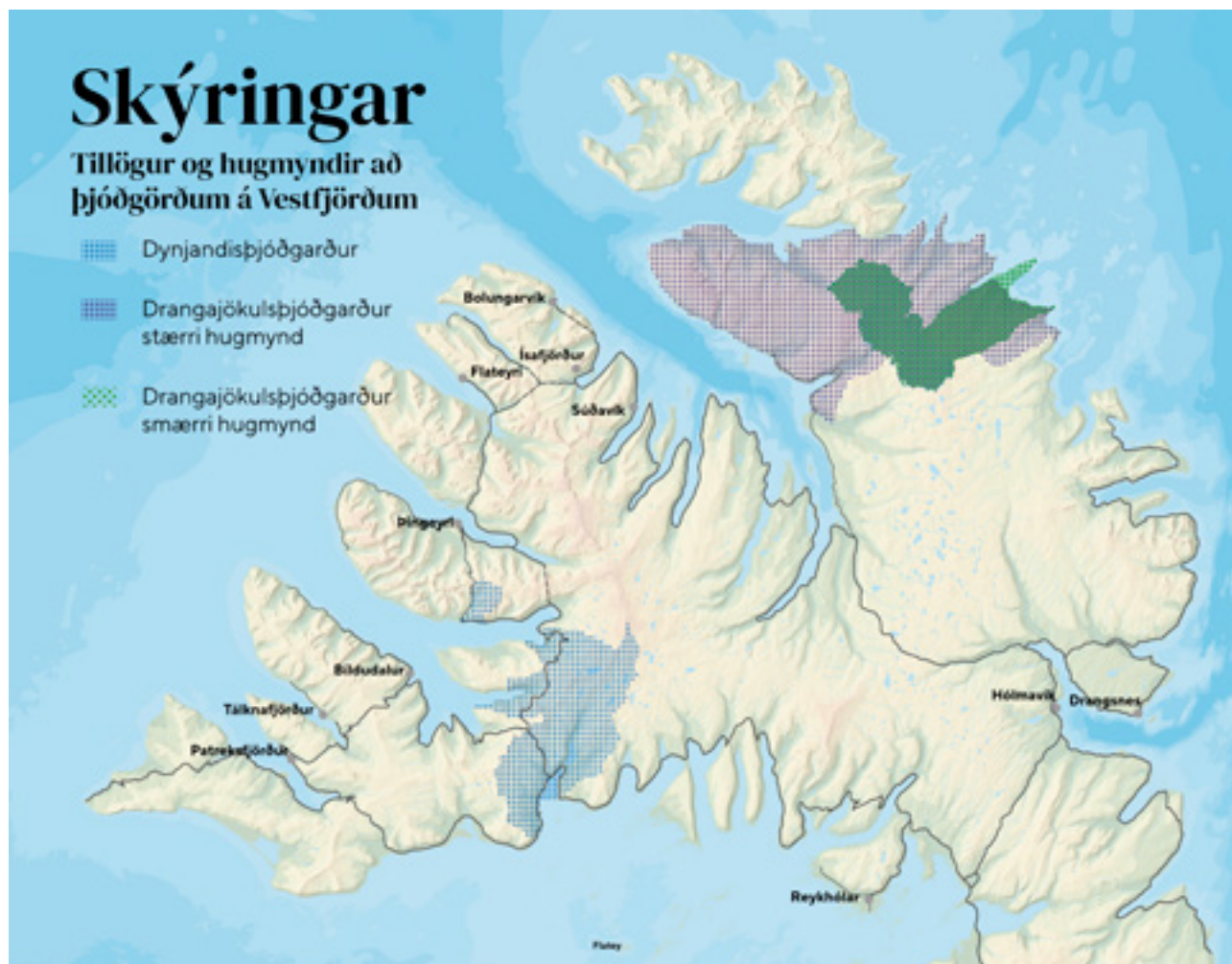
Í skýrslu Vestfjarðastofu um sex þjóðgarðakosti á Vestfjörðum kom Dynjandisþjóðgarður best út, bæði vegna stærðar, náttúrulegrar og menningarlegrar sérstöðu, fjölda ferðamanna og styrkingar byggðar á svæðinu. Jafnframt taldist Drangajökulsþjóðgarður vera áhugaverður möguleiki sem vert væri að skoða. Á sunnanverðum Vestfjörðum gegna lög um vernd Breiðafjarðar jafnframt mikilvægu

hlutverki við vernd lykilsvæða náttúru innan verndarsvæðisins og stuðla að vernd sérstöðu Breiðafjarðar.

Líffræðilegur fjölbreytileiki

Til viðbótar við hina almennu áherslu á að vernda tegundir og vistgerðir á valista, ætti að leggja sérstaka áherslu á þær tegundir og vistgerðir sem einkenna Vestfirði en eru sjaldgæfari annars staðar. Sjófuglabýggðirnar eru sérkenni Vestfjarða, þar af eru 28 viðurkenndar sem alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði. Þar verpa margar tegundir sem Ísland ber sérstaka ábyrgð á, vegna þess að stór hluti stofnsins á heimsvísu á hér athvarf. Sumar gætu jafnvel talist ábyrgðartegundir Vestfjarða, til dæmis langvía og stuttnefja.

Ef ætti að tala um vistgerðir á ábyrgð Vestfjarða mætti helst líta til leira og grunn-sævis, búsvæða krækings og annarra lindýra

Skýringarmynd 3-2.

Tillögur og hugmyndir að ólíkum kostum fyrir þjóðgarða. Útfærslan verður mótuð í samráði við náttúruverndaryfirvöld, sveitarfélög og aðra hagaðila.

og vaxtarsvæða bólu- og klóþangs. Víða er einnig að finna votlendisvistgerðir með hátt eða mjög hátt verndargildi. Af einstökum tegundum má nefna heimskautaref sem á sitt griðland á Hornströndum og landsel og útsel sem eru á válista en kæpa víða við Vestfirði. Við skipulagsgerð skulu sveitarfélögin leitast við að vernda svæði á náttúruinjasrá og vistgerðir með hátt eða mjög hátt verndargildi og styðjast þá við vistgerðaflokkun og válista Náttúrufræðistofnunar.

Víða eru lítt snortnir birkiskógar sem bæði setja mikinn svip á landslag fjórðungsins og eru mikilvæg búsvæði fyrir ýmsar lífverur. Náttúrulegir birkiskógar og -kjarrr njóta sérstakrar verndar í lögum um náttúruvernd, til jafns við votlendi og leirur, vötn og tjarnir. Verulega hefur dregið úr beitarálagi á Vestfjörðum og því eru víða möguleikar til að endurheimta og vernda birkiskóga- og kjarrr.

Loftslagsvænar lausnir í landnýtingu

Þegar landi er raskað losnar kolefnið sem var bundið í jörðu. Vistvæn landnýting byggir á því að forðast að raska kolefnisríkustu svæðunum, votlendi, kjarri og skóglendi og stuðla að því að vistkerfin geti bundið meira kolefni í jörðu

og í viði. Endurheimt mikilvægra vistkerfa eins og votlendis og birkiskóga styður bæði við líffræðilegan fjölbreytileika og dregur úr losun eða bindur gróðurhúsalofttegundir.

Náttúruleg kolefnisbinding á Vestfjörðum felur í sér viðskiptatækifæri með sölu kolefniseininga og styður einnig við loftslagsmarkmið Íslands. Með aukinni endurheimt votlendis, viðhaldi góðs beitilands, landgræðslu og skógrækt er hægt að binda kolefni í jörðu og lífmassa. Af þessum leiðum er skógrækt sú sem mest breytir ásýnd og lífríki og mikilvægt að vistkerfisnálgun sé höfð í heiðri. Þó ber einnig að hafa í huga gildi skógræktar til atvinnu- og byggðapróunar og útivistar. Heildstæð svæðisáætlun um landgræðslu og skógrækt eykur þekkingu á því hvaða svæði og aðferðir eru hentugastar.

Aðgerðir eins og vistvæn landnýting og endurheimt gróðursvæða geta jafnframt dregið úr landeyðingu og stuðlað að betri vatnsstjórnun á svæðinu. Með markvissum aðgerðum geta Vestfirðingar orðið leiðandi í náttúrumiðuðum loftslagslausnum og sýnt hvernig samspil náttúruverndar og sjálfbærrar landnýtingar getur skilað margþættum ávinningi fyrir samfélagið.

3.3 Loftslag, náttúruvá og úrgangsmál

Öryggi og afkoma samfélagsins er undir því komin að við séum betur í stakk búin að takast á við loftslagsbreytingar og náttúruvá. Samfélagið þarf að bregðast við bæði með aðgerðum til að draga úr losun, auka bindingu og með því að styrkja innviði og skipulag sem tekur mið af aukinni hættu vegna náttúruvár. Jafnframt er mikilvægt að innleiða sjálfbæra úrgangsstjórnun sem byggir á hugmyndafræði hringrásarhagkerfisins.

Sett eru eftirfarandi markmið um loftslagsmál, náttúruvá og úrgangsmál.

Markmið

- 3.3.1** Vestfirðir nái kolefnishlutleysi fyrir árið 2040 með því að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda, orkuskiptum og kolefnisjöfnun.
- 3.3.2** Styrkja samfélagið gagnvart náttúruvá og afleiðingum loftslagsbreytinga með áherslu á skipulag, varnir og viðbragðsáætlanir.
- 3.3.3** Draga úr myndun úrgangs og auka endurnýtingu með bætту skipulagi og hagnýtingu hringrásarhagkerfisins.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
3.3.1 Vestfirðir nái kolefnishlutleysi fyrir árið 2040, með því að draga úr losun gróðurhúsa-lofttegunda, orkuskiptum og kolefnisjöfnun	Forgangsraða loftslagsaðgerðum miðað við árangur og hagkvæmni, byggt á kolefnisspori svæðisins Vinna orkuskiptaáætlun fyrir Vestfirði og setja orkuskiptaverkefni í forgang samhliða aukinni afhendingargetu raforku. Styðja við orkuskipti í samgöngum með bættum innviðum fyrir rafbíla og rafvæðingu hafna. Nánnar er fjallað um þetta í kafla 4.2. Styðja við betri orkunýtni, t.d. í byggingum, og minni notkun jarðefnaeldsneytis. Draga úr losun frá rekstri og innkaupum sveitarfélaga og beina kolefnisjöfnun vegna starfsemi sveitarfélaganna í kolefniseiningaverkefni á Vestfjörðum.	Loftslagsstefna Sérverkefni Deiliskipulag / Sérverkefni Loftslagsstefna Loftslagsstefna	Sveitarfélög Sveitarfélög / Blámi Sveitarfélög / Blámi Sveitarfélög Sveitarfélög
3.3.2 Styrkja samfélagið gagnvart náttúruvá og afleiðingum loftslagsbreytinga með áherslu á skipulag, varnir og viðbragðsáætlanir	Vinna áhættugreiningar fyrir náttúruvá og meta viðnámsþrótt samfélagsins gagnvart loftslagsbreytingum. Vinna úttekt og aðgerðaáætlun vegna sjávarrofs við þéttbýli, mikilvæga innviði og menningarminjar. Endurskoða hættumat ofanflóða þar sem búið er að reisa ofanflóðavarnir. Nýta náttúrumiðaðar lausnir, t.d. blágrænar ofanvatnslausnir, til að milda áhrif loftslagsbreytinga á byggð og lágmarka álag á vatnshlot og vistkerfi. Styrkja viðnámsþrótt gegn auknum þurrkum, flóðum og breytingum á úrkomudreifingu, sem geta haft áhrif á vatnshlot, vatnsöflun, rekstur miðlana og vatnsaflsframleiðslu. Auka samvinnu almannavarnanefnda og ýta undir samstarf björgunarsveita og einkaaðila sem búa yfir mikilvægri þekkingu og búnaði.	Sérverkefni Sérverkefni / Aðalskipulag Hættumat Aðalskipulag Aðalskipulag Sérverkefni	Sveitarfélög / Veðurstofan Veðurstofan / sveitarfélög Veðurstofan Sveitarfélög Sveitarfélög Vestfjarðastofa
3.3.3 Draga úr myndun úrgangs og auka endurnýtingu með bættu skipulagi og hagnýtingu hringrásar-hagkerfisins	Binda enda á urðun. Sérstök áhersla sé á flokkun og fullnægjandi frágang lífræns úrgangs vegna metanlosunar. Auka aðgengi að flokkun og endurvinnslu í dreifbýli og þéttbýli. Innleiða sameiginlega úrgangsstefnu í samræmi við svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs. Endurnýta byggingarefni og stuðla að vistvænni mannvirkjagerð.	Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs Aðalskipulag Aðalskipulag Framkv. aðilar	Vestfjarðastofa Sveitarfélög Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um loftslag, náttúruvá og úrgangsmál

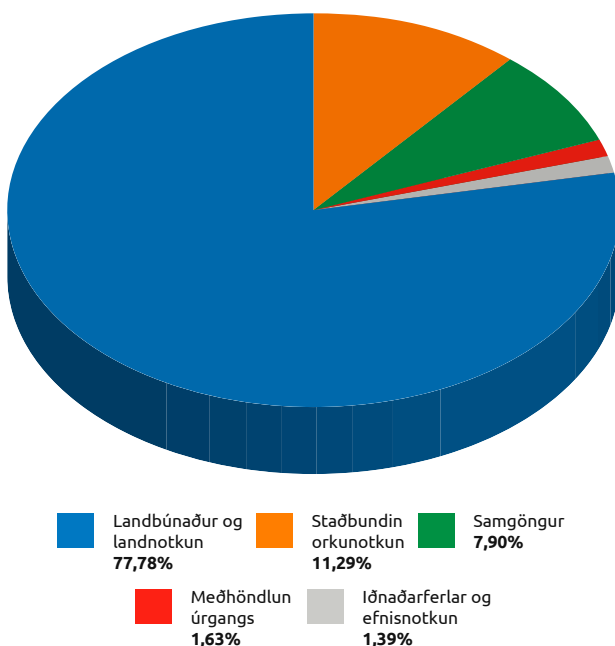
Vestfirðir standa frammi fyrir áskorunum tengdum loftslagsmálum og náttúruvá. Breytt loftslag eykur hættu á gróðureldum, skriðuföllum og ofanflóðum, auk þess sem hækkandi sjávarborð og aukin úrkomuákefð skapa nýjar áskoranir í skipulagi og varnaraðgerðum. Sveitarfélög þurfa að vinna saman að forvörnum og aðlögun og tryggja viðnámsþrótt innviða og byggðar.

Loftslagsaðgerðir og orkuskipti

Með kolefnishlutleysi er átt við að Vestfirðir munu draga úr samfélagslosun eins og kostur er og kolefnisjafna það sem út af stendur fyrir árið 2040. Vestfirðir þurfa að fylgja skýrum loftslagsmarkmiðum, greina kolefnisspor svæðisins og forgangsraða aðgerðum eftir kolefnisávinningi og kostnaði. Orkuskipti í samgöngum og hafnastarfsemi eru lykilþættir í samdrætti í losun, sem og sjálfbær landnýting og endurheimt vistkerfa. Við bindingu kolefnis þarf einnig að meta áhrif á lífríki og vistgerðir og forðast neikvæð áhrif á líffræðilega fjölbreytni.

Samkvæmt Landsskipulagsstefnu ber sveitarfélögum að stuðla að orkuskiptum með skipulagsákvæðum og uppbyggingu nauðsynlegra innviða, svo sem hleðslustöðva og rafvæðingu hafna.

Uppspretta losunar gróðurhúsalofttegunda á Vestfjörðum (tonn CO₂ íg)

Skýringarmynd 3-3.

Uppspretta losunar gróðurhúsalofttegunda á Vestfjörðum árið 2023 samkvæmt greiningu Environice.

Náttúruvá og viðnámsþróttur samfélagsins

Vestfirðir búa við fjölbætta náttúruvá, þar á meðal ofanflóð, sjávarrof, óveður og aurskriður. Breytt loftslag hefur þegar haft áhrif en aukin úrkomuákefð, breytt frost- og leysingamynstur og vaxandi hættu á gróðureldum krefjast markvissra varna.

Hækkandi sjávarborð veldur álagi á hafnir og fráveitukerfi og setur mannvirki og menningarminjar í hættu. Mikilvægt er að halda áfram að byggja og bæta varnargarða gagnvart ofanflóðum. Einnig er brýnt að endurmeta hættumat þegar slík mannvirki eru komin í gagnid, þar sem það getur haft áhrif á skipulag og nýtingu lands.

Einnig þarf að bregðast við vaxandi hættu á þurrkum. Vatnsból á Vestfjörðum eru sums staðar viðkvæm og mikilvægt að sveitarfélög greini þá áhættu og setji fram áætlanir um viðbrögð við auknum þurrkum og breytingum á úrkomu.

Samstarf í almannavörnum er lykilatriði í viðnámsþrótti samfélagsins. Björgunarsveitir gegna lykilhlutverki og skipulögð viðbragðsáætlun er nauðsynleg til að tryggja öflugt varnar- og björgunarkerfi. Fyrirtæki í sjávarútvegi og lagareldi búa yfir þekkingu og búnaði sem getur nýst í neyð. Viðbragðsáætlanir þurfa að taka tillit til allra bjarga.

Menningarminjar og sögulegt búsetulandslag við sjávarsíðuna eru víða í hættu vegna landbrots. Til að unnt sé að vinna raunhæfa verndaráætlun og viðbragðsáætlanir þarf að ljúka fornleifaskráningu á þessum svæðum og meta sérstaklega ástand og hættu fyrir minjaheildir sem tengjast nýtingu sjávarauðlinda.

Hringrásarhagkerfi og úrgangsstjórnun

Vestfirðir hafa þegar tekið stór skref í úrgangsmálum, en frekari samræming og uppbygging innviða er nauðsynleg til að ná settum markmiðum. Með markvissri flokkun og endurnýtingu, auk nýtingar lífræns úrgangs í jarðgerð, er hægt að draga úr losun og urðun.

Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs fyrir Vestfirði 2024–2035 leggur áherslu á bættu úrgangsstjórnun og innleiðingu hringrásarhagkerfisins. Með samstilltu átaki sveitarfélaga, atvinnulífs og samfélagsins geta Vestfirðir orðið leiðandi í loftslagsaðgerðum, sjálfbærri landnýtingu og hringrásarhagkerfi á Íslandi.

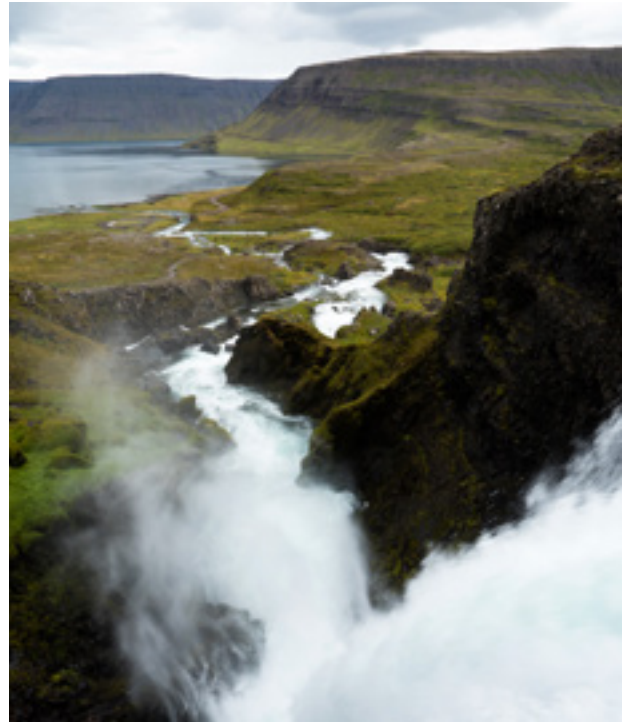
3.4 Orkuöflun og orkuskipti

Samfélag og atvinnulíf á Vestfjörðum þarf meiri og öruggari afhendingu raforku til þess að dafna og til þess að ná að fasa út jarðefnaeldsneyti. Því er nauðsynlegt að auka orkuvinnslu á svæðinu og bæta orkunýtingu, sérstaklega með virkjun vatnsafls og aukinni nýtingu jarðhita.

Sett eru eftirfarandi markmið um orkuöflun og orkuskipti.

Markmið

- 3.4.1** Tryggja næga sjálfbæra orkuvinnslu á Vestfjörðum til framtíðar, með sem minnstum umhverfisáhrifum.
- 3.4.2** Bæta nýtingu raforku á Vestfjörðum með því að beisla jarðhita og bæta orkunýtni þar sem kostur er.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
3.4.1 Tryggja næga sjálfbæra orkuvinnslu á Vestfjörðum til framtíðar með sem minnstum umhverfisáhrifum	Vinna að skipulagi og leyfisveitingu fyrir nýjar vatnsaflsvirkjanir og tengingu þeirra við flutningskerfið. Áhersla er á stærri virkjanakosti sem geta leyst kerfislægan vanda flutningskerfis raforku á Vestfjörðum og þá sem eru í nýtingarflokki rammaáætlunar.	Aðalskipulag / Rammaáætlun	Sveitarfélög / Ríkið
	Nálgast orkuöflun með virðingu fyrir náttúru og tryggja að virkjanir og tengingar þeirra skerði sem minnst víðerni og mikilvægar landslagsheildir.	Aðalskipulag, deiliskipulag, leyfi	Sveitarfélög
	Setja sameiginleg viðmið fyrir virkjanir undir 10 MW sem eru utan rammaáætlunar, þar sem tekið er mið af orkuöryggi, náttúruvernd og samspili við samfélagið.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Kanna tækifæri til orkuöflunar með hverfandi umhverfisáhrifum, t.d. með beislun sólar- eða vindorku á mannvirkjum eða á svæðum sem þegar hefur verið raskað.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa, Blámi
	Kanna tækifæri sem felast í endurnýjanlegum orkugjöfum á sjó og við strendur Vestfjarða, svo sem virkjun sjávarfalla, ölduorku og hafvindorku.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
3.4.2 Bæta nýtingu raforku á Vestfjörðum, með því að beisla jarðhita og bæta orkunýtni þar sem kostur er	Nýta aukna orkuöflun í orkuskiptaverkefni innan fjórðungsins.	Aðalskipulag / Sóknaráætlun	Sveitarfélög / Blámi
	Auka leit að jarðhita og vægi jarðhitaleitar í orkuöflunarmöguleikum og kanna þá möguleika sem felast í sólarorku.	Sérverkefni	Orkufyrirtæki
	Auka nýtingu jarðhita til húshitunar og atvinnusköpunar.	Aðalskipulag	Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um orkuöflun

Orkuþörf Vestfjarða hefur vaxið hratt og mun halda áfram að aukast vegna orkuskipta og atvinnuþróunar. Á sama tíma er flutningskerfi raforku á svæðinu veikt. Enn vantar tvítengingu og afhending raforku er oft ófullnægjandi. Skjótasta lausnin á lágum kerfisstyrk og afhendingaröryggi er að bæta við meðalstórri vatnsaflsvirkjun á Vestfjörðum og nýta hana sem tvítengingu fyrir fjórðunginn. Sveitarfélögin þurfa því að beina sjónum að aukinni orkuvinnslu í fjórðungnum.

Vatnsafl og sjálfbær raforkuframleiðsla

Virkjun Hvalár mun duga fyrir núverandi orkuþörf Vestfirðinga. Til lengri tíma getur orkuþörfin vaxið enn meira. Meðalstórar vatnsaflsvirkjanir í Djúpi og á Glámuhálendi geta gegnt lykilhlutverki í framtíðarorkuöflun svæðisins. Við Ísafjarðardjúp eru nokkrir meðalstórir virkjanakostir. Austurgilsvirkjun er í orkunýtingarflokki og Skúfnavatnavirkjun, Hvanneyrardalsvirkjun og Tröllárvirkjun eru í athugun í Rammaáætlun. Á Ströndum mun Kvíslatunguvirkjun brátt auka aðgengi

að raforku. Ekki eru aðrir stærri vatnsaflsvirkjanakostir til umfjöllunar í rammaáætlun.

Jarðhiti og hlutverk hans í orkuskiptum

Jarðhitinn er vannýtt auðlind á Vestfjörðum. Mörg byggðarlög nota enn rafmagn til húshitunar með beinni hitun eða fjarvarma-veitum í nokkrum byggðakjörnum, sem er bæði kostnaðarsamt og eykur álag á raforkukerfið. Við raforkuskerðingu hefur þurft að reka fjarvarmaveitur með jarðefnaeldsneyti. Nú eru í gangi verkefni sem miða að því að finna jarðhita og nýta á svæðum þar sem rafhitaveita er enn ráðandi.

Með markvissri stefnu um nýtingu jarðhita og samstarfi við orkufyrirtæki getur jarðhiti leyst af hólmi stóran hluta rafhitunar á Vestfjörðum og þannig losað um raforku sem hægt er að nýta í annað.

Nýjar orkuauðlindir: vindur, sól, sjávarföll og öldur

Vestfirðir ættu að fylgjast vel með tækniþróun annarra endurnýjanlegra orkugjafa. Einn vindorkukostur hefur verið skoðaður í

rammaáætlun, Garpsdalur í Reykhólahreppi. Lagarammi um vindorku er enn ómótaður en svæðisskipulagsnefnd mun fylgjast með því hvernig hann þróast. Hafa þarf í huga að vindmyllur eru sýnilegar langt að og landslagsáhrifin mikil. Hafvindur hefur verið til skoðunar á Íslandi en tækifærin eru ekki enn fullkönnuð á Vestfjörðum. Jafnvel þó að sólargangur sé stuttur að vetri gætu einnig verið möguleikar á því að beisla birtuorku.

Sveitarfélögin munu fylgjast með þróun nýrrar tækni sem getur nýst á Vestfjörðum. Sjávarfallaorka og ölduorka gætu verið spennandi framtíðarkostir þegar tækni verður lengra á veg komin.

Samræmdar áherslur fyrir smávirkjanir

Smávirkjanir (virkjanir undir 10 MW) eru utan rammaáætlunar en eru þó háðar umhverfismati og skipulagsákvörðunum sveitarfélaga. Samkvæmt leiðbeiningum Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar er mikilvægt að meta áhrif smávirkjana á náttúru, landslag og víðerni. Einnig þarf að meta uppsöfnuð áhrif, sérstaklega þegar mörg leyfisferli eru

í gangi á sama svæði. Gæta þarf varfærni í leyfisveitingum fyrir smávirkjunum til að tryggja að samanlögð áhrif þeirra á landslag og lífríki verði ekki meiri en áhrif stærri virkjana sem sæta strangara mati. Mikilvægt er að tryggja heildarsýn á orkubörf og nýtingu svo að smávirkjanir nýtist raunverulega innan Vestfjarða og styðji við staðbundin orkuskipti.

Með því að móta samræmd viðmið um smávirkjanir tryggja sveitarfélögin að nýting smárra vatnsaflskosta styðji við sjálfbæra orkuöflun og samfélagsþróun án þess að raska um of náttúruverðmætum svæðisins.

GRUNNKERFI

Öruggir og tryggir innviðir eru kjarni hvers blómlegs samfélags. Vestfirðir hafa setið eftir í innviðauppbýggingu sem hefur hamlað atvinnulífi og byggðabróun. Því þarf að stórauka innviðauppbýggingu til að efla byggð, auka samkeppnishæfni og búa til betri heimkynni. Það verður meðal annars gert með því að bæta vegi og auka öruggi þeirra, tryggja afhendingu endurnýjanlegrar orku og styðja við vistvæna ferðamáta, með sjálfbærni að leiðarljósi.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum sameinast um þetta leiðarljós og setja sér sameiginleg markmið um:

- Byggðamynstur
- Samgöngur
- Orkuflutning og fjarskipti

Við viljum Vestfirði sem:

- Fjórðung þar sem áframhaldandi uppbygging byggðakjarna getur tekið við íbúum, grunnþjónusta vex í takt við íbúafjölgun, vinnustöðvar draga úr ferðapörf og landnotkun er skynsamleg.
 - Fjórðung þar sem innviðir fullnægja þörfum íbúa og atvinnulífs er kemur að samgöngum og tengingu við hringvegin.
 - Fjórðung þar sem afhendingaröryggi raforku er tryggt og innviðir fjarskipta góðir.
-

4.1 Byggðamynstur

Vestfirðir eru fjölkjarna byggð þar sem þéttbýliskjarnar dreifast yfir stórt landsvæði. Sterk vinnusóknarsvæði og öflugar tengingar milli þeirra skipta sköpum fyrir eflingu samfélaga. Skipulag byggðar og uppbygging innviða þarf að stuðla að fjölbreyttum búsetuvalkostum, styðja við sjálfbæra þróun og tryggja skilyrði fyrir bættum lífsgæðum íbúa til framtíðar.

Sett eru eftirfarandi markmið um byggðamynstur og þróun byggðar.

Markmið

- 4.1.1.** Efla þéttbýliskjarna með fjölbreyttri uppbyggingu og styrkja samkeppnishæfni byggðanna.
- 4.1.2.** Styrkja dreifbýli með fjölbreyttum búsetuvalkostum og sjálfbærri þróun byggðar í takt við breyttar þarfir samfélagsins.
- 4.1.3.** Draga úr ferðapörf með því að skipulag byggðar styðji við daglegt líf íbúa og auðveldi val á vistvænum samgöngum.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
4.1.1 Efla þéttbýliskjarna með fjölbreyttri uppbyggingu og styrkja samkeppnishæfni byggðanna	Við þróun þéttbýlis verði leitast við að byggja samfellda byggð í núverandi þéttbýlisstöðum, til þess að innviðir nýtist vel og íbúar geti ferðast á umhverfisvænan hátt.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Byggingarland verði kortlagt og því forgangsraðað í skipulagi, þannig að byggð haldist samfelld, og greint hvort byggingarland sé nægt til að rúma vöxt þéttbýlis til framtíðar.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Uppbygging verði í góðum tengslum við eldri byggð og staðbundin sérkenni, þar sem nýjar byggingar og þróunarsvæði styðja við bæjarmynd og félagslega innviði.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Aukið framboð af fjölbreyttum íbúðagerðum, þar á meðal raðhús, minni fjölbýlishús og húsnaði fyrir einstaklinga og ungt fólk.	Aðalskipulag / Húsnaðisáætlanir	Sveitarfélög
4.1.2 Styrkja dreifbýli með fjölbreyttum búsetuvalkostum og sjálfbærri þróun byggðar í takt við breyttar þarfir samfélagsins	Styrkja byggð í dreifbýli og nýta tækifæri sem felast í nálægð við náttúru og gæði umhverfisins til að styðja við staðbundna atvinnustarfsemi og nútímalega fjarvinnu.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Styðja við byggðaðróun í dreifbýli með bættum samgöngum, fjarskiptum og þjónustu sem gerir búsetu á afskekktari svæðum raunhæfan valkost.	Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa
4.1.3 Draga úr ferðaþörf með því að skipulag byggðar styðji við daglegt líf íbúa og auðveldi val á vistvænum samgöngum	Þéttbýli sé skipulagt þannig að dagleg þjónusta sé í þægilegri göngu- og hjólaþarlægð fyrir sem flesta íbúa.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Skipulag byggðar tryggi greiðar leiðir fyrir gangandi og hjólandi vegfarendur.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Endurnýja og þétta byggð í eldri hverfum til að stuðla að betri landnýtingu og hagkvæmri uppbyggingu innviða.	Aðalskipulag	Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um byggðamynstur

Byggðamynstur Vestfjarða einkennist af fjölkjarna byggð, þar sem samfélagið skiptist í nokkra lykilkjarna sem þjóna mismunandi svæðum. Um 90% íbúa Vestfjarða búa í þéttbýli en innan þess eru mörg lítil byggðalög með margvíslega þjónustu og atvinnugreinar. Strjálbýlið hefur átt undir högg að sækja en landbúnaður og ferðaþjónusta hafa skipt sköpum fyrir búsetuskilyrði þar.

Í svæðisskipulagi Vestfjarða eru skilgreind þrjú vinnusóknarsvæði og þjónustukjarni fyrir hvert þeirra.

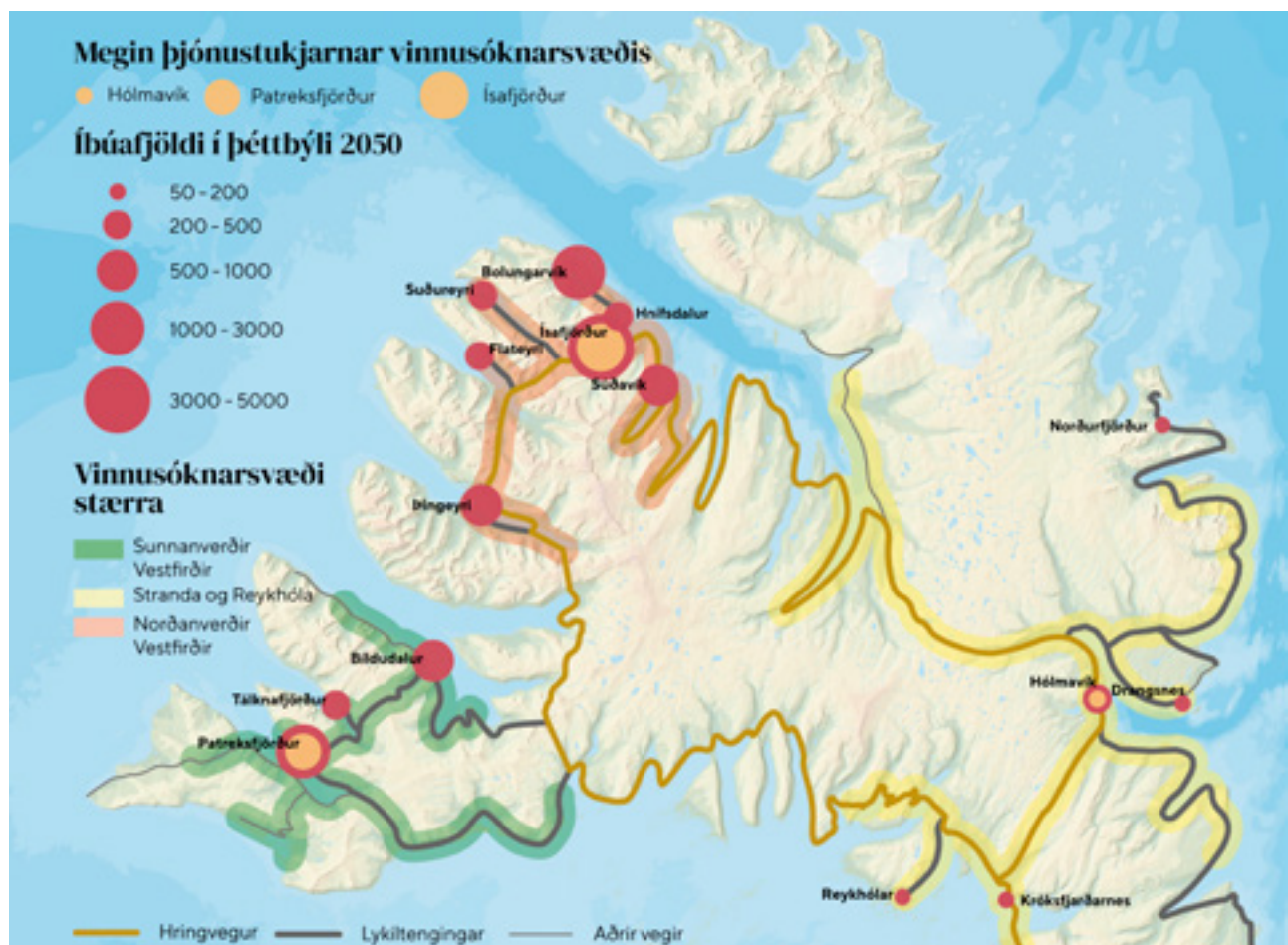
- Patreksfjörður er þjónustukjarni sunnanverðra Vestfjarða.
- Ísafjörður er þjónustukjarni norðanverðra Vestfjarða.
- Hólmavík er þjónustukjarni Stranda og Reykhóla.

Þessir þéttbýliskjarnar gegna lykilhlutverki sem miðstöðvar þjónustu, atvinnu og samgangna innan sinna svæða.

Ísafjörður er jafnframt skilgreindur sem meginþjónustukjarni Vestfjarða þar sem staðsett er umfangsmikil sérhæfð þjónusta og stjórnsýsla. Mikilvægt er að tryggja samgöngur séu milli Ísafjarðar og þjónustukjarnanna Patreksfjarðar og Hólmavíkur allt árið um kring.

Þéttbýliskjarnar sem aðlaðandi og eftirsóknarverð samfélög

Fólksfjöldaþróun á Vestfjörðum hefur verið sveiflukennd en á síðustu árum hefur íbúum fjölgað í sumum byggðarkjörnum en öðrum ekki. Uppbygging atvinnugreina á borð við fiskeldi, ferðaþjónustu og hátækniðnað hefur skapað ný störf og laðað fólk að. Þrátt fyrir þetta er fólksfjölgun ekki tryggð nema nægt framboð sé af fjölbreyttum íbúðum. Í dag er einbýli ráðandi og skortur á minni íbúðum

Skýringarmynd 4-1.

Kortið sýnir vinnusóknarsvæði og þjónustukjarna þeirra í samspili við hringveg og lykilleiðir. Sýnd er möguleg dreifing íbúa í þéttbýli miðað við þá íbúafjölgun sem svæðisskipulag Vestfjarða gerir ráð fyrir að geti orðið til ársins 2050.

og leiguhúsnæði, þar sem nýir íbúar og ungt fólk geta komið undir sig fótunum. Skortur á húsnæði og misræmi í byggingarkostnaði og markaðsverði hefur hamlað þróun byggðar. Lágt leiguverð skapar ósamræmi og minnkar forsendur til að byggja upp leiguhúsnæði.

Einn helsti styrkleiki byggðamynsturs Vestfjarða eru stuttar vegalengdir innanbæjar sem gerir göngu- og hjóltreidasamgöngur að raunhæfum valkosti í daglegu lífi. Þétting byggðar, markviss landnýting og góð blöndun íbúðarbyggðar og þjónustu eru lykilþættir í að styrkja þéttbýliskjarna og styðja við sjálfbært samfélag. Til þess að fara vel með það byggingarland sem fyrir hendi er og nýta innviði sem best, er skynsamlegt að beina vexti í samhangandi byggð sem er í góðum tengslum við þjónustu og atvinnu.

Nauðsynlegt getur orðið að byggja upp nýja þéttbýliskjarna ef byggingarland við núverandi þéttbýlisstaði er ekki fyrir hendi eða til að mæta atvinnuþróun.

Dreifbýli og möguleikar til uppbyggingar

Í dreifbýli Vestfjarða eru ólík tækifæri til byggðaðróunar. Víða hafa þéttbýliskjarnar í strjálbýli lagst af eða veikst verulega vegna fólksfækkunar en með breyttum atvinnuháttum og bættum fjarskiptum geta byggðarkjarnar risið upp að nýju.

Fleiri kjarnabyggðir í dreifbýli geta stutt við strjálbýl svæði og aukið búsetumöguleika án þess að vera háðar hefðbundnum landbúnaði. Sveigjanleiki í landnotkun og auknir möguleikar á húsnæði í dreifbýli gætu gert Vestfirði aðlaðandi til búsetu fyrir fjölbreyttan hóp fólks. Byggð ætti þó að beinast þangað sem innviðir eru fyrir, til þess að vernda landbúnaðarland og náttúru og styttu fjarlægðir í þjónustu.

Skipulag byggðar og samgöngur

Samgöngur eru mikilvægur þáttur í byggðaðróun. Vegalengdir milli byggðarkjarna og vinnusóknarsvæða geta verið áskorun á Vestfjörðum, sérstaklega yfir vetrarmánuðina. Markmið stefnunnar er

að viðhalda og bæta vegakerfið þannig að ferðatími innan vinnusóknarsvæða verði í mesta lagi 45 mínútur að næsta þjónustukjarna. Markmið stefnunnar er einnig að tryggð verði vetrarþjónusta innan og milli vinnusóknarsvæða alla daga frá árla morguns til síðla kvölds. Slíkt tryggir virkni þjónustukjarna hvers svæðis og meginþjónustukjarna fyrir alla Vestfirði.

Þéttbýlisskipulag þarf einnig að taka mið af vistvænum samgöngum. Í því felst að þéttbýli sé skipulagt þannig að helsta þjónusta sé í þægilegri göngu- eða hjólaþfarlægð og aðgengi sé að almenningssamgöngum innan vinnusóknarsvæða. Með því að byggja á þessum meginreglum skapast betri skilyrði fyrir sjálfbært byggðamynstur.

Sjálfbær þróun byggðar í takt við náttúru og landslag

Vestfirðir hafa takmarkað byggingarland og skörp landfræðileg einkenni. Undirlendi er víða lítið og mörg þéttbýlissvæði hafa náttúruleg vaxtarmörk. Því er mikilvægt að ný uppbygging taki mið af umhverfinu og stuðli að sjálfbærri nýtingu landgæða. Gott er að marka skýr skil milli þéttbýlis og dreifbýlis og beina vexti þéttbýlis að þeim kjörnum sem fyrir eru, innan eða í beinu framhaldi af þeirri byggð sem fyrir er. Þá þarf jafnframt að huga að endurmati vegna náttúruvár, sérstaklega í byggð þar sem eru þekkt ofanflóðasvæði og sjávarflóð eru tíð.

Með skýrri framtíðarsýn fyrir byggðamynstur, sem byggir á markvissri landnýtingu, hagkvæmri innviðapróun og styrkingu lykilbyggða, geta Vestfirðir þróast sem sterkt og sjálfbært samfélag til framtíðar.

4.2 Samgöngur

Samgöngur eru lífæð samfélagsins. Með markvissum aðgerðum má styrkja samkeppnishæfni Vestfjarða, efla byggðapróun og tryggja íbúum, fyrirtækjum og gestum öruggt og skilvirkt samgöngukerfi til framtíðar. Bættar samgöngur eru mikilvægur þáttur í að draga úr orkunotkun með styttri vegalengdum, auknum almenningssamgöngum og virkum ferðamátum.

Sett eru eftirfarandi markmið um samgöngur.

Markmið

- 4.2.1** Bæta greiðfærni og öryggi vegsamgangna innan Vestfjarða og við aðra landshluta.
- 4.2.2** Tryggja framkvæmdir og fjármögnun í samgöngumálum á Vestfjörðum.
- 4.2.3** Tryggja framgang orkuskipta í samgöngum með uppbyggingu innviða og vistvænum lausnum.
- 4.2.4** Tryggja reglulegt, öruggt og hagkvæmt áætlunarflug.
- 4.2.5** Efla almenningssamgöngur.
- 4.2.6** Auka val íbúa um virka ferðamáta.
- 4.2.7** Efla hafnir og sjósamgöngur.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
4.2.1 Bæta greiðfærni og öryggi vegsamgangna innan Vestfjarða og við aðra landshluta	Vinna að því að stofnvegir nr. 60 og 61 verði hluti af þjóðvegi 1 ásamt lykiltengingum við byggðakjarna. Áhersla verði á að bæta þjónustustig og framkvæmdir sem stuðla að bættu öryggi og aukinni greiðfærni til að þjóna þörfum íbúa og atvinnulífs allt árið.	Innviðaaætlun / Aðalskipulag	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
	Vinna með Vegagerðinni og innviðaráðuneytinu að því að hraða undirbúningsrannsóknnum jarðgangaverkefna á Vestfjörðum til að hægt sé að forgangsraða framkvæmdum.	Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa
	Tryggja reglulegt viðhald vegakerfisins með endurnýjun á burðarlagi og slitlagi stofnvega og bættum tengivegum.	Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa
	Auka þjónustu við vegfarendur á lykilliðum með uppbyggingu hvíldarsvæða, salernisaðstöðu og snjalllausnum.	Samgönguáætlun / Aðalskipulag	Ríkið / Aðalskipulag
4.2.2 Tryggja framkvæmdir og fjármögnun í samgöngumálum á Vestfjörðum	Gerð reglulegrar innviðaaætlunar fyrir Vestfirði til að skýra stöðu samgönguinnviða, styðja stefnumörkun sveitarfélaga og forgangsraða innviðaverkefnum í takt við þróun samfélags og tækni.	Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa
	Vinna samgöngusáttmála í samstarfi ríkis, sveitarfélaga og atvinnulífs.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Skoða nýjar leiðir til fjármögnunar, s.s. eyrnamerkar skatttekjur, sölu ríkiseigna og samstarf við lífeyrissjóði, til að flýta framkvæmdum og draga úr innviðaskuld ríkisins gagnvart Vestfjörðum.	Innviðaaætlun / Samgönguáætlun	Vestfjarðastofa / Ríkið

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
4.2.3 Tryggja framgang orkuskipta í samgöngum með uppbyggingu innviða og vistvænum lausnum	Byggja upp net hleðslustöðva fyrir rafbíla og önnur vistvæn ökutæki sem þjóna bæði fólksbílum og stórum farartækjum. Innleiða vistvænar lausnir í höfnum, m.a. rafvæðingu og aðra umhverfissvæna orkugjafa.	Aðalskipulag / Orkuskiptaáætlun Aðalskipulag	Sveitarfélög / Blámi Sveitarfélög
4.2.4 Tryggja reglulegt, öruggt og hagkvæmt áætlunarflug	Tryggja öruggt áætlunarflug til og frá Vestfjörðum í samræmi við þarfir íbúa og atvinnulífs með markaðslausnum og langtímasamningum með stuðningi ríkisins. Vinna að tryggum vegtengingum og almenningssamgöngum á milli áætlunarflugvallanna á Bíldudal og Ísafirði um Arnarfjörð. Viðhalda og efla flugvelli sem eru hluti af almenningssamgöngukerfinu og lendingarstaði fyrir neyðar- og sjúkraflyg. Viðhalda Loftbrú til að tryggja hagkvæm fargjöld og auka framboð í áætlunarflugi.	Innviðaaætlun Innviðaaætlun Innviðaaætlun Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
4.2.5 Efla almenningssamgöngur	Efla almenningssamgöngur innan vinnusóknarsvæða sem þjóna nærsamfélaginu. Styrkja almenningssamgöngur sem tengja vinnusóknarsvæði og tengja Vestfirði við aðra landshluta.	Innviðaaætlun Innviðaaætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
4.2.6 Auka val íbúa um virka ferðamáta	Tryggja að skipulag byggðar og þjónustusvæða styðji við gangandi og hjólandi með tengingum við verslanir, skóla og þjónustu. Virkir ferðamátar verði raunverulegur valkostur með bættri lýsingu, snjómokstri og öruggum stígum. Bæta aðstöðu fyrir hjól og rafskútur í göturými og bæta tengingar við almenningssamgöngur.	Aðalskipulag Aðalskipulag Aðalskipulag	Sveitarfélög Sveitarfélög Sveitarfélög
4.2.7 Efla hafnir og sjósamgöngur	Efla vöruflutninga á sjó til að draga úr álagi á vegakerfið. Tryggja að nauðsynleg aðstaða og aðgengi fyrir sjósamgöngur við eyjar og strandsvæði þar sem vegsamgöngur eru takmarkaðar haldist til frambúðar. Efla samstarf milli hafna á Vestfjörðum og greina vaxtarmöguleika fyrir hafsækna atvinnustarfsemi í lykilhöfnum. Þróa hafnaraðstöðu í takt við vaxandi útflutning og umskipun á afurðum frá landshlutanum. Auka sérhæfingu hafna, skilvirkni og getu til að takast á við vaxandi verkefni með auknu samstarfi og/eða sameiningu hafna á Vestfjörðum.	Innviðaaætlun Aðalskipulag / Strandsv.skipulag Sérverkefni Aðalskipulag Sérverkefni	Vestfjarðastofa Sveitarfélög / svæðisráð Vestfjarðastofa Sveitarfélög Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um samgöngur

Samgöngur á Vestfjörðum hafa alla tíð verið mikil áskorun vegna landfræðilegra aðstæðna og krefjandi veðurskilyrða. Svæðið einkennist af fjallvegum, hættusvæðum ofanflóða og takmörkuðu undirlendi sem gerir vegagerð og samgöngur sérstaklega krefjandi. Þetta hefur haft bein áhrif á hreyfanleika íbúa, aðgengi að þjónustu og samkeppnishæfni atvinnulífsins.

Vegakerfið gegnir viðamiklu hlutverki með því að tengja vinnusóknarsvæði Vestfjarða innbyrðis og við aðra landshluta. Íbúar nota vegakerfið daglega til að sækja þjónustu, vinnustaði og skóla. Vegirnir opna á aðgengi heimafólks og gesta að fáförnum náttúruperlum og greiða leið útflutningsgreina á svæðinu.

Ófullnægjandi vegakerfi og flöskuhálsar

Þrátt fyrir miklar vegabætur síðustu ár er samgöngukerfið enn veikasti hlekkurinn í innviðum Vestfjarða. Íbúar upplifa óöryggi í vetrarsamgöngum, sérstaklega á fjallvegum og leiðum þar sem ofanflóðahætta er viðvarandi og fjarskiptasamband ótryggt. Vestfirðir eru sá landshluti sem hefur hæst hlutfall fjallvega í lykiltengingum vinnusóknarsvæða. Þetta hamlar byggðapróun og atvinnulífi, þar sem snjóþungir fjallvegir eru ekki framtíðarlausn fyrir vaxandi atvinnugreinar á borð við fiskeldi og ferðaþjónustu og samfélög almennt.

Sífelldar frestanir á samgönguframkvæmdum og vantraust á stefnu stjórnvalda og frestanir á vegaframkvæmdum um árabil hafa dregið úr trausti á samgönguáætlun stjórnvalda. Sem dæmi má nefna hve langan tíma það tók að hefja framkvæmdir við vegagerð um

Skýringarmynd 4-2.

Yfirlitsmynd sem sýnir samgöngubætur sem eru á áætlun eða hafa verið til skoðunar á Vestfjörðum og unnið verður áfram að því að raungera.

Dynjandisheiði og Gufudalssveit, þrátt fyrir að þær hafi verið á samgönguáætlunum árum saman. Slík reynsla hefur skapað skiljanlega varfærni gagnvart forgangsröðun verkefna, þar sem sveitarfélög óttast að lægri forgangur þýði áratugalangar tafir. Á sama tíma er ljóst að samstaða, gagnsæi og sameiginleg stefna um forgangsröðun er lykilatriði til að ná árangri.

Framtíðarþróun vegakerfis Vestfjarða

Undanfarið hefur verið lögð aukin áhersla á að uppfæra vegakerfið og þjónustu þess í takt við þarfir nútímans. Vestfjarðastofa hefur unnið að verkefninu Vestfjarðaleiðin sem hefur stuðlað að auknum sýnileika svæðisins og kynningu á samfelldri leið um Vestfirði í tengslum við ferðaþjónustu. Stór hluti atvinnulífs Vestfjarða stendur jafnframt á bak við Innviðafélag Vestfjarða sem hefur beitt sér fyrir verkefninu Vestfjarðalínunni, sameiginlegri framtíðarsýn atvinnulífsins um uppbyggingu samgönguinnviða og eflingu samgangna milli byggðarlaga.

Starfshópur sem innviðaráðherra skipaði til að fjalla um hringveg um Vestfirði lagði til að þjóðvegur 1 (hringvegurinn) nái til Vestfjarða

með því að stofnvegir nr. 60 og 61 fái veginúmerið 1 og verði hluti af hringveginum. Þessar leiðir tengja Vestfirði við aðra landshluta og gegna lykilhlutverki í samgöngum milli vinnusóknarsvæða Vestfjarða. Lykilleiðir sem tengja byggðarkjarna, hafnir og flugvelli við hringveginn á Vestfjörðum eru 62 Barðastrandarvegur, 63 Bíldudalsvegur, 68 Innstrandavegur, 607 Reykhólasveitarvegur, 617 Tálknafjarðarvegur, 622 Þingeyrarvegur, 64 Flateyrarvegur, 65 Súgandafjarðarvegur, 61 Djúpvvegur við Bolungarvík og 643 Strandavegur. Mikilvægt er að tryggja að á þessum leiðum sé aukið og samræmt þjónustustig og að ráðist verði í nauðsynlegar úrbætur á vegakerfinu. Af lykilleiðunum hefur Strandavegur þá sérstöðu að tengja Hvalárvirkjun sem ásamt flutningskerfi verður lykilþáttur í raforkuöryggi á Vestfjörðum til framtíðar. Hringvegurinn á Vestfjörðum og lykilleiðir eru sýnd á skýringarmynd í kafla 4.1.

Orkuskipti í samgöngum

Markviss orkuskipti í samgöngum eru einn af þeim þáttum sem stjórnvöld og íbúar hafa bein áhrif á til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Samkvæmt greiningu Environice á kolefnisspori Vestfjarða árið 2023 má ætla að hlutfall samgangna í heildarlosun Vestfjarða sé 7,9%. Þetta er jafnframt sá flokkur losunar sem auðveldast verður að ná árangri í. Um 9,5% af heildarlosun er frá fiskiskipum sem kallar einnig á orkuskipti, t.d. með vistvænni tækni, rafvæðingu hafna og vistvænum kælikerfum.

Þessi staða undirstrikar mikilvægi þess að hraða orkuskiptum og styðja við fjölbreyttar vistvænar lausnir, svo sem umskipti yfir í rafbíla, hleðslustöðvar, rafvæðingu hafna og vistvænar almenningssamgöngur. Fylgst verði með þróun í möguleikum á orkuskiptum í innanlandsflugi og stjórnvöld hvött til að fylgja þeim eftir.

Skortur á vetrarþjónustu og almenningssamgöngum

Vetrarþjónusta hefur ekki verið aukin samhliða því sem atvinnulíf og samfélag hafa byggst upp. Þjónustutími er takmarkaðri miðað við aðra landshluta sem hefur hamlandi áhrif á vinnusóknarsvæði, atvinnulíf, skólasókn og félagsstarfsemi. Á það jafnt við innan svæðanna sem og milli þeirra. Án frekari úrbóta verður það bein hindrun fyrir virkni þjónustukjarna hvers vinnusóknarsvæðis og fyrir virkni meginþjónustukjarna fyrir alla Vestfirði. Ferðarþjónustan hefur kallað eftir bættri vetrarþjónustu til að lengja ferðamannatímabilið og auka hagkvæmni greinarrinnar. Auk þess er framboð almenningssamgangna innan fjórðungsins takmarkað, sem gerir fólki erfitt fyrir að ferðast milli þéttbýlisstaða án einkabíls. Fjármögnun almenningssamgangna á landsbyggðinni hefur verið takmörkuð, sem hindrar frekari þróun og samþættingu við aðrar samgöngulausnir.

Sjóflutningar og hafnir í lykilhlutverki

Hafnir á Vestfjörðum eru lykilinnviðir fyrir atvinnulíf og samfélagið í heild sinni. Þær þjónusta sjávarútveg, fiskeldi, sjóflutninga og ferðarþjónustu en aukin umsvif í þessum greinum kalla á frekari uppbyggingu og skipulagningu. Aukin eftirspurn er eftir sjóflutningum sem raunhæfum valkosti við flutninga á vegum og til þess að nýta þá möguleika til fulls þarf að efla innviði og samstarf hafna.

Með auknu samstarfi og/eða sameiningu hafna getur hver höfn styrkt sína sérhæfingu og byggt

upp hafnaraðstöðu út frá mismunandi hlutverki. Þannig má ná fram betri nýtingu starfsfólks og sérhæfðs búnaðar.

Góðir landtökustaðir gegna mikilvægu öryggishlutverki fyrir eyjar og strandsvæði sem ekki eru vegtengd. Við skipulag á landi og á strandsvæðum þarf að gæta þess að slíkir landtökustaðir geti áfram gegnt hlutverki sínu.

Innanlandsflug sem lífæð

Flugvellir á Vestfjörðum eru grunninnviðir fyrir almenningssamgöngur og sjúkraflug. Áætlunarflug er einu almenningssamgöngurnar sem þjóna stórum hluta Vestfjarða allt árið um kring og gegna hlutverki hraðsamgangna svæðisins við höfuðborgarsvæðið. Landslag og veður eru takmarkandi þættir í að tryggja tíðni flugs, sérstaklega fyrir Ísafjarðarflugvöll. Einnig er orðið mjög takmarkað framboð á flugvélategundum sem henta aðstæðum á Vestfjörðum.

Almennt hefur dregið úr fjölda flugfarþega og það hefur haft áhrif á framboð áætlunarflugs á undanförunum árum, sem hefur neikvæð áhrif á aðgengi og efnahagslega virkni svæðisins. Loftbrúin hefur veitt mikilvægan stuðning, en markmiðið þarf einnig að vera að auka framboð og fjölga flugferðum í samstarfi við flugrekendur og eftir atvikum með stuðningi stjórnvalda með langtímasamningum. Í samgönguáætlun þarf að tryggja fjármagn fyrir viðhaldi á flugvöllum og landingarstöðum fyrir sjúkraflug, úrbætur til að tryggja aukið öryggi fyrir aðflug og eins flugleiðsögn sem byggir á staðsetningarkerfum sem styðjast við gervihnetti. Orkuskipti í flugi munu að líkindum breyta miklu í forsendum fyrir innanlandsflug m.t.t. nýrrar gerðar af flugvélum og lækunar kostnaðar.

Framtíðaráskoranir og tækifæri

Innviðaskuld ríkisins á Vestfjörðum er há og nauðsynlegt er að tryggja fyrirsjáanlega fjármögnun samgöngubóta. Innviðafélagið hefur lagt fram metnaðarfulla framkvæmdaáætlun um vegabætur og jarðgangagerð en til að tryggja framgang verkefna þarf skýrt samkomulag um forgangsörðun og fjármögnun. Einnig liggja fyrir drög að innviðaaætlun Fjórðungssambands Vestfirðinga með greiningu á nauðsynlegum úrbótum á öðrum stofnvegum Vestfjarða sem ekki eru hluti af áætlun Innviðafélagsins. Með markvissri stefnumörkun og samvinnu ríkis, sveitarfélaga og atvinnulífs má styrkja samkeppnishæfni Vestfjarða og bæta lífsgæði íbúa til framtíðar.

4.3 Orkuflutningur og fjarskipti

Orkuflutningar og fjarskipti eru grundvallarinnviðir fyrir búsetuskilyrði og atvinnulíf í landshlutanum og styðja við samfélagslegar og tæknilegar framfarir. Öruggr afhenging orku er forsenda fyrir orkuskiptum og betri orkunýtni á Vestfjörðum og skiptir því sköpum við að draga úr losun kolefnis.

Sett eru eftirfarandi markmið um orkuflutning og fjarskipti.

Markmið

- 4.3.1** Auka afhendingargetu raforku á Vestfjörðum.
- 4.3.2** Tryggja áreiðanlega afhendingu raforku með nútímalegu flutningskerfi sem þolir erfiðar veðuraðstæður og styður við byggðapróun og atvinnulíf.
- 4.3.3** Tryggja Vestfirðingum fullkomna fjarskiptaþjónustu, í takt við tækni framfarir, með áherslu á öryggi, aðgengi og góða þjónustu.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
4.3.1 Auka afhendingargetu raforku á Vestfjörðum	Tenging nýrra virkjana á Vestfjörðum við flutningskerfið sé í forgangi til að tryggja aðgengi að aukinni raforku á Vestfjörðum fyrir orkuskipti og atvinnuuppbyggingu. Meðhöndla skipulagsáætlanir og leyfisveitingar fyrir framkvæmdir við flutnings- og dreifikerfi raforku svo fljótt sem unnt er.	Innviðaaætlun / Kerfisáætlun Aðalskipulag	Vestfjarðastofa / Landsnet Sveitarfélög
4.3.2 Tryggja áreiðanlega afhendingu raforku með nútímalegu flutnings- og dreifikerfi sem þolir erfið veðurskilyrði og styður við byggðapróun og atvinnulíf	Tryggja afhendingaröryggi með tvitengingu allra afhendingarstaða og styrkingu flutnings- og dreifikerfis raforku Auka afhendingaröryggi heimila og almennra notenda með markvissri viðhalds- og uppbyggingaráætlun flutnings- og dreifikerfis raforku. Tryggja að dreifikerfi raforku styðji við aukna rafvæðingu í samgöngum og atvinnulífi, m.a. með nægilegri flutningsgetu fyrir hleðslustöðvar. Uppbygging flutnings- og dreifikerfis fylgi núverandi innviðum, þar sem slíkt er mögulegt. Þar sem framkvæmdir skera óbyggð víðerni skal halda öllu raski í lágmarki.	Kerfisáætlun Kerfisáætlun Aðalskipulag Kerfisáætlun / Aðalskipulag	Landsnet / Orkubú Vestfjarða Landsnet / Orkubú Vestfjarða Sveitarfélög / Orkubú Vestfjarða Landsnet / Sveitarfélög
4.3.3 Tryggja fullkomna fjarskiptaþjónustu í takt við tækni framfarir, með áherslu á öryggi, aðgengi og þjónustu	Ljúka ljósleiðaratengingu fyrir alla íbúa og atvinnurekendur og tryggja í framtíðinni aðgang að nýjustu kynslóð net- og gagnaflutningskerfa. Tryggja þarf farnet á öllum stofn- og tengivegum, sem og á fjölförnum ferðamannaleiðum og við fjölsóttu ferðamannastaði og útivistarsvæði. Styrkja öryggi fjarskipta með varaafslausnum á lykilstöðum og uppbyggingu neyðarfjarskipta á svæðum þar sem samband er stopult.	Sérverkefni Innviðaaætlun / Fjarskiptaáætlun Innviðaaætlun / Fjarskiptaáætlun	Sveitarfélög / Ríkið Vestfjarðastofa / Ríkið Vestfjarðastofa / Ríkið

Skýringar við stefnu um orkuflutninga og fjarskipti

Tengingar við landskerfið og aukin raforkuframleiðsla

Raforku- og fjarskiptainnviðir skipta sköpum fyrir búsetuskilyrði, atvinnulíf og öryggi íbúa. Öflugt og samtengt flutningskerfi raforku er nauðsynlegt til að tryggja örugga afhendingu og gæði raforku. Vestfirðir hafa um áratuga skeið búið við veikt afhendingaröryggi, þar sem landshlutinn er aðeins tengdur meginflutningskerfi raforku um eina flutningslínu (Vesturlínu) og án stórra vatnsaflsvirkjana sem veitt gætu nægan kerfisstyrk. Dreifikerfi raforku glímur einnig við þá áskorun að fjarlægðir eru miklar en notendur fáir. Erfið veðurskilyrði

og aldur innviðanna valda tíðari bilunum á flutnings- og dreifikerfi raforku en í öðrum landshlutum.

Takmörkuð tenging við byggðalínu flutningskerfis raforku hefur valdið því að Vestfirðir þurfa reglulega að reiða sig á varaafli með tilheyrandi kostnaði og mengun. Því þarf að sjá til þess að Vestfirðir séu sjálfum sér nógir um raforku eins og hægt er. Framtíðarlausnir felast í tvítengingu raforkukerfisins, fyrst með aukinni raforkuframleiðslu innan fjórðungsins og síðan styrkingu tengingar við byggðalínu. Til skemmri tíma skiptir tenging Hvalárvirkjunar við kerfið, og mögulega annarra virkjana í Ísafjarðardjúpi, mestu máli í að Vestfirðingar fái aukið aðgengi að áreiðanlegri, endurnýjanlegri raforku.

Skýringarmynd 4-3.

Styrking innviða fyrir raforkuflutning. Gert er ráð fyrir að raflínur fylgi núverandi innviðum, vegum eða línustæði sem fyrir eru, eftir því sem kostur er. Skýringarmyndin er ekki bindandi. Hún sýnir einfaldaða mynd af þeim valkostum sem lagt er upp með að meta í umhverfismati tengingar Hvalárvirkjunar. Endanleg línuleið verður ákveðin þegar umhverfisáhrif hafa verið metin.

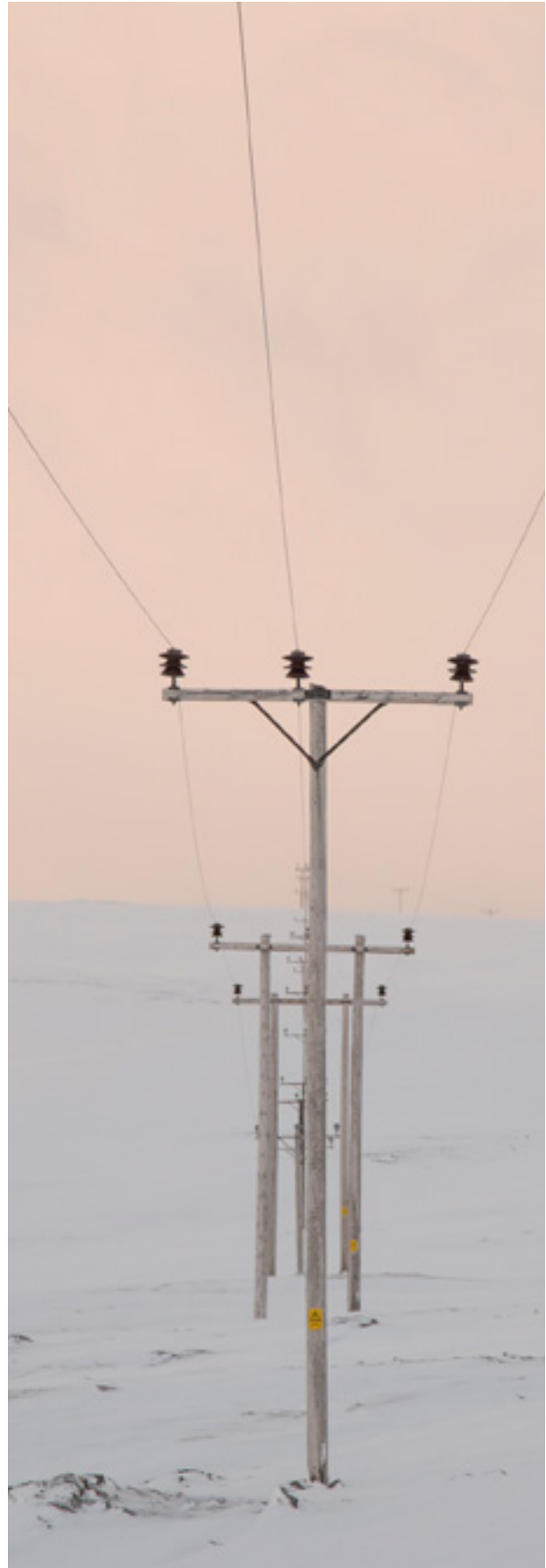
Endurnýjun og styrking flutnings- og dreifikerfis ætti að fylgja núverandi innviðum þar sem mögulegt er, til þess að víðerni og náttúra skerðist sem minnst. Þurfi raforkuflutningur að þvera óbyggð víðerni, eins og gæti gerst við tengingu Hvalárvirkjunar, skal halda raski og slóðagerð í algjöru lágmarki, nýta jarðstrengi eins og hægt er án þess að það ógni raforkuöryggi og leggja mannvirki í landslag þannig að sem minnst skerðing verði á óbyggðaupplifun. Ef metið er nauðsynlegt að leggja raflínur yfir víðerni, skal verndargildi svæðanna enn vera metið mjög hátt og framkvæmdirnar geti ekki talist grundvöllur frekari mannvirkjagerðar.

Fjarskipti sem grundvöllur nútímasamfélags

Fjarskipti eru forsenda fyrir þjónustu, öryggi og atvinnuþróun í nútíma samfélagi. Ljósleiðaravæðing hefur fært flestum íbúum Vestfjarða betri nettengingu, en það þarf að sjá til þess að það verkefni verði klárað. Farsímasamband er víða ófullnægjandi á löngum köflum í stofn- og tengivegakerfinu en einnig á fjölförnum ferðamannaleiðum og útivistarsvæðum. Þessi staða skapar áhættu fyrir bæði íbúa og ferðamenn. Styrking fjarskiptainnviða, þar á meðal úrbætur á farsímasambandi á lykilvegum og á helstu ferðamannaleiðum, er forgangsmál til að tryggja öryggi og aðgengi að þjónustu, jafnt fyrir almenning og viðbragðsaðila.

Undirbúningur fyrir innviðaðróun

Sveitarfélög og ríki þurfa að vinna saman að forgangsroðun umbóta í orkuflutningum og fjarskiptum. Skipulagsáætlanir þurfa að taka mið af uppbyggingu nýrra flutningslína, dreifikerfa og fjarskiptainnviða, með áherslu á að jafna aðgengi og bæta afhendingaröryggi alls staðar á Vestfjörðum.

SAMFÉLAGSAUÐUR

Vestfirðir búa yfir miklum samfélagsauði sem einkennist af samheldni, sjálfstrausti, þátttöku og fjölbreytileika. Fólksfækkun, skortur á þjónustu og tækifærum til menntunar gætu veikt samfélagið. Því þarf að hlúa að þáttum sem efla samfélagsauðinn, styrkja lýðheilsu, félagsleg tengsl, farsæld barna og þjónustu við íbúa. Það verður gert með því að hækka menntunarstig, styðja við fjölmenningu og efla samfélagsþróun með samráð og samstarf að leiðarljósi.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum sameinast um þetta leiðarljós og setja sér sameiginleg markmið sem falla undir:

- Samfélagsþróun og samstarf
- Lýðheilsu
- Þekkingu og færni

Við viljum Vestfirði sem:

- Samfélag samheldni og fjölbreytileika sem tekur á móti nýjum íbúum opnum örmum.
 - Svæði þar sem hamingja og heilsa íbúa eru í forgrunni og grunnþjónusta nær til allra.
 - Umhverfi sem laðar að sérhæft starfsfólk og eykur aðgengi að þekkingu og menntun í heimabyggð.
-

5.1 Samfélagsþróun og samstarf

Vestfirðir standa frammi fyrir samfélagsbreytingum þar sem fjölgun íbúa, fjölbreyttari samsetning samfélagsins og aukin þörf fyrir sveigjanlega þjónustu kalla á nýjar áherslur. Sveitarfélögin þurfa að takast á við umfangsmikil verkefni og breyttar þarfir með sterkari samvinnu, betra skipulagi og markvissri þjónustu við fjölbreyttan hóp íbúa. Húsnæðismál, inngilding nýrra íbúa og þjónusta við fjölbreyttan íbúahóp eru meðal brýnustu viðfangsefna til að tryggja sjálfbæra samfélagsþróun.

Sett eru eftirfarandi markmið um samfélagsþróun og samstarf sveitarfélaga:

Markmið

- 5.1.1** Efla getu sveitarfélaga til að veita fjölbreytta þjónustu og takast á við sérhæfðari verkefni.
- 5.1.2** Skapa eftirsóknarvert, opið og fjölbreytt samfélag með áherslu á inngildingu og virka þátttöku allra íbúa.
- 5.1.3** Tryggja fjölbreytt, hagkvæmt og aðgengilegt íbúðarhúsnæði sem mætir þörfum nútímasamfélags.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
5.1.1 Efla getu sveitarfélaga til að veita fjölbreytta þjónustu og takast á við sérhæfðari verkefni	Auka getu samfélagsins til að tryggja farsæld barna, veita öldruðum góða þjónustu og mæta annarri samfélagsþróun með góðri samvinnu og samtali milli sveitarfélaga, ríkis og annarra aðila. Styrkja faglega og fjárhagslega getu sveitarfélaga til að sinna sérhæfðum verkefnum með samstarfi og/ eða sameiningum. Vinna markvisst að samræmingu í þjónustu og upplýsingakerfum sveitarfélaga, m.a. á sviði velferðar, skipulags og húsnæðismála.	Sérverkefni Sérverkefni Sérverkefni	Sveitarfélögin / Ríkið Sveitarfélögin / Ríkið Sveitarfélög / Vestfjarðastofa
5.1.2 Skapa eftirsóknarvert, opið og fjölbreytt samfélag með áherslu á inngildingu og virka þátttöku allra íbúa	Stuðla að markvissri þátttöku allra íbúa í samfélaginu óháð uppruna, aldri, kyni eða stöðu með virkri stefnu sveitarfélaga um inngildingu. Efla tengslamyndun og samskipti milli ólíkra hópa með stuðningi við samfélagsverkefni, félagasamtök og viðburði þar sem fólk hittist þvert á þjóðfélagshópa. Styrkja samstarf sveitarfélaga við móttöku og inngildingu erlendra íbúa. Safna gögnum um stöðu innflytjenda í samfélaginu og byggja stefnumótun á bestu þekkingu. Tryggja aðgengi að íslenskukennslu fyrir erlenda íbúa. Hvetja ungmenni og erlenda íbúa til þátttöku í samfélagsumræðu og tryggja þeim aðgengi að lýðræðislegum ferlum.	Sérverkefni Sérverkefni Móttökuáætlun Menntastefna Sóknaráætlun / Móttökuáætlun	Sveitarfélög Sveitarfélög Sveitarfélög Fræðslumiðstöð Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
5.1.3 Tryggja fjölbreytt, hagkvæmt og aðgengilegt íbúðarhúsnæði sem svarar þörfum nútímasamfélags	Móta sameiginlega stefnu sveitarfélaga um fjölbreytt húsnæði og sveigjanlegri búsetukosti sem taka mið af breyttri íbúa- og fjölskyldusamsetningu. Byggja nægt og nægilega fjölbreytt húsnæði fyrir íbúa og fólk sem kemur til skamrar dvalar. Samræma skipulagsstefnu og húsnæðisáætlanir sveitarfélaga til að jafna betur framboð og eftirspurn og styðja við sjálfbæra byggðaðróun.	Aðalskipulag Aðalskipulag / Húsnæðisáætlanir Aðalskipulag / Húsnæðisáætlanir	Sveitarfélög Sveitarfélög Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um samfélagsþróun og samstarf

Samfélagsauður og áskoranir framtíðar

Vestfirðir búa að dýrmætum samfélagsauði sem felst í sterkum félagslegum tengslum, þátttöku íbúa og samheldni. Slíkur auður er grunnstoð sjálfbærrar byggðapróunar og lykilforsenda þess að samfélög geti tekið á móti nýjum íbúum, tekist á við breytingar og dafnað til framtíðar.

Fólksfjöldapróun síðustu ára gefur tilefni til bjartsýni. Íbúum hefur fjölgað eftir langvarandi fækkun og svæðið fylgir nú sveiflu landsmeðaltals. Þessi viðsnúningur hefur einkum átt sér stað í þéttbýli, þar sem uppbygging í atvinnulífi og grunninnviðum hefur skipt sköpum. Á sama tíma standa Vestfirðir frammi fyrir sömu lýðfræðilegu áskorunum og þekkjast annars staðar í hinum vestræna heimi. Fæðingartíðni lækkar, meðalaldur hækkar og fólksfjölgun byggist ekki lengur á náttúrulegri fjölgun heldur fólksflutningi frá öðrum löndum.

Til að tryggja sjálfbæra samfélagsþróun þarf að bregðast við þessari þróun með heildstæðri nálgun á búsetuskilyrði, þjónustu og aðgengi að húsnæði. Jaðarsvæði þar sem atvinna er fjölbreytt, samfélagsnet er sterkt og nálægð við náttúrugæði er mikil, eru eftirsóknarverð til búsetu. Miðað við margar sambærilegar jaðarbyggðir á Norðurlöndum eru Vestfirðir ungt og þróttmikið samfélag.

Samstarf og stjórnsýsluleg geta sveitarfélaga

Breytt verkefni sveitarfélaga og auknar kröfur kalla á að þau efla getu sína til að sinna þjónustu, skipulagsmálum og velferðarverkefnum á markvissan og skilvirkan hátt. Fámenn sveitarfélög eiga í erfiðleikum með að standa undir sífellt vaxandi kröfum um þjónustu og þurfa oft að treysta á aðra, einkum nágrannasveitarfélög, við veitingu lögbundinnar og ólögbundinnar þjónustu. Þótt slíkt samstarf geti verið gagnlegt til skemmri tíma, dregur það til lengri tíma úr sjálfstæði viðkomandi sveitarfélaga.

Sameiginleg stefnumótun, samræmd þjónusta og sterk stjórnsýsla eru lykilatriði í að efla getu sveitarfélaga til framtíðar. Með sameiningu eða auknu samstarfi og þróun sameiginlegra kerfa og lausna má mæta breyttum þörfum íbúa á skilvirkan hátt.

Fjölmenning og fjölbreyttir búsetukostir

Vestfirðir urðu snemma fjölmenningarsamfélag vegna fólks sem flutti á svæðið til vinnu. Enn í dag eru innflytjendur mjög fjölbreyttur hópur, með mismunandi bakgrunn og þarfir. Áætlanir um móttöku og inngildingu erlendra íbúa þurfa að byggja á góðri innsýn í samsetningu þessa hóps, m.t.t. bakgrunns, búsetulengd, aldurs og ástæðu flutnings. Þannig er hægt að velja þau verkefni sem mest þörf er á hverju sinni.

Með því að tryggja aðgengi að íslenskukennslu og upplýsingum á fleiri tungumálum en íslensku, og styðja tengslamyndun milli ólíkra hópa, er hægt að byggja samfélag þar sem allir fá að blómstra. Sérstök þörf er á að tryggja tungumálakennslu og samfélagsþátttöku barna af erlendum uppruna. Félagasamtök, samfélagsverkefni og viðburðir gegna þar lykilhlutverki.

Samsetning núverandi húsnæðis endurspeglar ekki breytta samfélagsmynd. Fjölgun einstaklinga og minni heimila og aukin þörf fyrir tímabundna búsetu kalla á fjölbreyttari og hagkvæmari búsetukosti. Sameiginleg stefna sveitarfélaga um húsnæðisuppbyggingu og nýtingu eldra húsnæðis getur stuðlað að auknu jafnvægi milli framboðs og eftirsparnar.

Til að viðhalda samkeppnishæfni og laða að ungt fólk, fjölskyldur og sérfræðinga þarf að byggja upp samfélög sem bjóða upp á lífsgæði, trausta nærþjónustu og fjölbreytt tækifæri. Þetta krefst skýrrar framtíðarsýnar og samstöðu sveitarfélaga á Vestfjörðum.

5.2 Lýðheilsa og heilbrigðisþjónusta

Vestfirðingar glíma að mörgu leyti við sömu áskoranir og aðrir landsmenn hvað varðar hreyfingu, heilbriggt lífni og félagslíf. Margir Vestfirðingar nýta sér nálægð við náttúruna til útivistar og mörg ungmenni stunda íþróttir en of hátt hlutfall, einkum fullorðinna, stundar litla sem enga hreyfingu. Virk þátttaka í félagslífi keppir við aðra afþreyingu og samfélagsmiðla. Einnig hefur fækkað þeim stöðum sem skapa vettvang óformlegra samskipta og samveru fólks í daglegu amstri, þar sem fólk sækir þjónustu og vörur.

Sett eru eftirfarandi markmið um lýðheilsu og heilbrigðisþjónustu:

Markmið

- 5.2.1** Efla frumkvæði og innviði til hreyfingar og heilbrigðs lífnis.
- 5.2.2** Standa vörð um svæði sem eru mikilvæg fyrir reglubundna útivist íbúa.
- 5.2.3** Efla staði þar sem fólk hittist og nýtur samveru og félagsskapar sem styrkir samfélagslega upplifun.
- 5.2.4** Bæta aðgengi að heilbrigðisþjónustu og draga úr heilsufarslegum ójöfnuði.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
5.2.1 Efla frumkvæði og innviði til hreyfingar og heilbrigðs lífnis	Huga að sundlaugum og íþróttaaðstöðu þannig að sem flestir finni hreyfingu við hæfi og gera íþróttaaðstöðu aðgengilega sem flestum.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Auka framboð og aðgengi að grænum svæðum og útivistarskógum í nálægð við byggð	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Styrkja félög og frumkvæði þar sem eldri íbúar njóta hreyfingar og samvita. Efla íþróttafélög og félög sem stuðla að reglubundinni hreyfingu ungmenna og almennings.	Sérverkefni	Sveitarfélög
5.2.2 Standa vörð um svæði sem eru mikilvæg fyrir reglubundna útivist íbúa	Kortleggja þau svæði sem íbúar nota til reglubundinnar útivistar.	Aðalskipulag	Sveitarfélög
	Tryggja í skipulagi aðgengi að þeim svæðum sem eru mikilvæg íbúum til útivistar.	Aðal- og deiliskipulag	Sveitarfélög
	Merkja göngu- og skíðaleiðir sem íbúar halda upp á.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
5.2.3 Efla staði þar sem fólk hittist og nýtur samveru og félagsskapar sem styrkir samfélagslega upplifun	Hlúa að félagsstarfi sem byggist á opinni þátttöku og þar sem jafningjar hvetja aðra til þátttöku í samfélaginu.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Efla félagsmiðstöðvar og félagsstarf ungmenna á grunnskólastigi og að því loknu.	Aðalskipulag / Menningarstefna	Sveitarfélög / Vestfjarðastofa
	Efla staði þar sem fólk hittist, hvort sem eru sundlaugar, bókasófn, félagsheimili eða verslun. Huga að félagslega mikilvægu hlutverki þessara stofnana samfélagsins.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
5.2.4 Bæta aðgengi að heilbrigðisþjónustu og draga úr heilsufarslegum ójöfnuði	Vinna að jöfnu aðgengi að heilbrigðisþjónustu óháð búsetu, með þjónustu í nærumhverfi og nýtingu stafrænna lausna.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Efla fjarheilbrigðisþjónustu og byggja upp aðstöðu fyrir hana í þjónustukjörnum vinnusóknarsvæða.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Styðja við samfellda þjónustu á forsendum íbúa með aukinni samvinnu heilbrigðisstofnana.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um lýðheilsu og heilbrigðisþjónustu

Hreyfing og útivist sem grundvöllur heilsu

Vestfirðingar lifa að mörgu leyti heilsusamlegu lífi. Nálægðin við stórbrotna náttúru dregur marga niður í fjöru eða upp á fjall. Þó að bíllinn sé helsti fararmátinn milli þéttbýlisstaða eru margir sem ganga og hjóla innanbæjar, til og frá vinnu og skóla. Þó er hlutfall þeirra sem hreyfa sig lítið sem ekkert svipað eða hærra en landsmeðaltalið. Mörg ungmenni hreyfa sig reglubundið á Vestfjörðum en um þriðjungur fullorðinna stundar litla rösklega hreyfingu. Í íþróttastarfi þarf einnig að huga að hreyfingu fullorðinna.

Víða eru staðirnir þar sem íbúar njóta útivistar ekki tryggðir í skipulagi. Staðir þar sem börn una sér úti við, fjaran, sleðabrekkan eða móinn, eru sjaldnast merktir á skipulagsupppdrætti. Þó að Vestfirðir eigi stórfenglega náttúru þarf meiri viðurkenningu og vernd fyrir nærsvæðin sem eru íbúum mikilvæg. Hafa þarf í huga að dagleg útivist íbúa er oft allt annars eðlis en útivist ferðalanga og því þarf að huga að aðstæðum fyrir hana á annan hátt.

Meiri hamingja, minni einmanaleiki

Færri upplifa streitu á Vestfjörðum en annars staðar á landinu. Áhættuhegðun á borð við áfengis- og vímuefnaneyslu er sjaldgæfari og reykingar á pari við landsmeðaltalið. Til skamms tíma voru Vestfirðingar enda hamingjusamari en meðal Íslendingurinn. Það jafnvægi raskaðist í heimsfaraldrinum en það á eftir að koma í ljós hver þróunin verður.

Einmanaleiki hafði þegar aukist fyrir heimsfaraldurinn. Í samráði kom fram að þátttökusamfélagið, sem hefur verið grundvöllur félags- og menningarlífs Vestfirðinga, á í harðri samkeppni við sófann og símann. Félagsstarf þar sem þátttaka er opin öllum er hornsteinn samfélagsins og auðveldar einnig nýjum íbúum að aðlagast samfélaginu.

Samfélagið á stöðugt færri staði þar sem fólk hittist, eftir því sem útibúum grunnþjónustu fækkar. Sundlaugar, bókasöfn og verslanir eru mikilvægir staðir, ekki bara vegna þjónustunnar sem þau veita, heldur einnig sem samkomustaðir.

Lakara aðgengi að heilbrigðisþjónustu

Vestfirðingar sækja heilbrigðisþjónustu í minna mæli en landsmenn að meðaltali. Sennilega er þetta ekki vegna þess að Vestfirðingar séu almennt heilsuhraustari. Á Vestfjörðum eru fleiri sem gefa eigin heilsu slæma einkunn en annars staðar á landinu. Þetta á bæði við um andlega og líkamlega heilsu. Minni notkun á heilbrigðisþjónustu má því ekki túlka sem góða heilsu, heldur frekar minna aðgengi að heilbrigðisþjónustu en í öðrum landshlutum.

Aðgengi að sérhæfðri þjónustu, sérstaklega vegna andlegrar heilsu eða atferlissraskana, er takmarkað. Þau sem þurfa slíka aðstoð leita mun oft til heilsugæslu og sjaldnar til sérfræðinga en aðrir Íslendingar. Til að mæta þessari stöðu þarf að bæta stoðkerfi og innviði fyrir stafræna og staðbundna heilbrigðisþjónustu á Vestfjörðum. Þannig má jafna aðgengi að þjónustu þannig að hún nýtist öllum.

5.3 Þekking og færni

Þekking og færni eru lykilstoðir samfélags og atvinnulífs. Á Vestfjörðum þarf að tryggja að íbúar hafi raunverulegt aðgengi að menntun á öllum skólastigum í heimabyggð. Jafnframt þarf að styðja við þá þekkingarsköpun sem fer fram á svæðinu og tryggja að hún nýtist atvinnulífi, stjórnsýslu og samfélaginu í heild.

Í fjórðungnum er víða öflug mennta- og rannsóknastarfsemi sem mikilvægt er að samhæfa og styrkja. Með markvissu samstarfi sveitarfélaga, fræðasamfélags og atvinnulífs má bæði stuðla að framþróun rannsókna og efla getu samfélagsins til að takast á við

fram tíðaráskoranir. Þá er mikilvægt að móta skýra sýn á færniþarfir og vinna markvisst að því að þær verði uppfylltar.

Svæðisskipulag Vestfjarða setur eftirfarandi markmið um eflingu þekkingar og færni.

Markmið

- 5.3.1** Styrkja aðgengi að fjölbreyttri menntun í heimabyggð.
- 5.3.2** Byggja upp lærdómssamfélag til að mæta þörfum samfélagsins.
- 5.3.3** Nýta og efla þekkingarsköpun á Vestfjörðum.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
5.3.1 Styrkja aðgengi að fjölbreyttri menntun í heima-byggð	Tryggja börnum og ungmönnum góða menntun sem veitir þeim gott veganesti inn í framtíðina og til framhaldsnáms.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
	Styrkja leikskólastigið til að stuðla að farsæld allra barna og veita öllum góðan grunn fyrir lífið.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
	Styðja við öflugt framboð starfs- og framhaldsskólamenntunar. Styðja við þróun námsleiða sem henta ólíkum hópum og tengjast atvinnulífi fjórðungsins.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
	Efla fjarnám og bæta aðstöðu til fjarvinnu og fjarnáms í byggðarkjörnum.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
	Efla háskóla og rannsóknastofnanir á Vestfjörðum og tengsl þeirra við atvinnulíf og samfélag.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
5.3.2 Byggja upp lærdómssamfélag til að mæta þörfum samfélagsins	Efla samstarf milli skóla, atvinnulífs og samfélags til að þróa þekkingarstefnu.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Greina framtíðarþarfir í sérhæfðri færni og menntun og vinna sameiginlegar lausnir í námsframboði.	Menntastefna	Vestfjarðastofa
	Vinna að samstarfi sveitarfélaga um samnýtingu mannauðs og sérfræðiþekkingar í lögbundnum verkefnum.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
5.3.3 Nýta og efla þekkingarsköpun á Vestfjörðum	Styrkja samstarf rannsóknastofnana, atvinnulífs og sveitarfélaga og auka miðlun þekkingar til samfélagsins.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Efla samstarf menntastofnana, atvinnulífs og stjórnsýslu um stærri rannsóknarverkefni.	Sérverkefni	Vestfjarðastofa
	Hvetja til nýsköpunar og þekkingardrifinna lausna í atvinnu- og samfélagsþróun.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um þekkingu og færni

Menntun í heimabyggð

Skólastarfsemi sveitarfélaganna miðar að því að einstaklingar öðlist grunnþekkingu, áhuga og færni til að sækja sér þekkingu. Mikilvægt er að leikskólastigið sé vel undir það búið að veita börnum snemmbúna aðstoð eftir þörfum. Því fyrr sem börn fá slíka aðstoð, þeim mun líklegri er hún til árangurs.

Aðgengi að menntun í heimabyggð skiptir sköpum fyrir samfélagið, bæði fyrir einstaklinga sem vilja efla færni sína og lífsgæði og fyrir atvinnulíf sem byggir á aðgengi að fjölbreyttum mannauði. Þessi þróun hefur áhrif á jafnvægi byggðarlaga, þar sem konur eru líklegri til að flytja í burtu til náms og starfa. Á Vestfjörðum er hlutfall íbúa með háskólamenntun lægra en á landsvísi og kynjahalli í menntun er áberandi: 27% kvenna hafa lokið háskólanámi en aðeins 15% karla. Þá er mikill kynslóðamunur meðal kvenna; yngri konur eru mun líklegri til að hafa sótt sér menntun en eldri kynslóðir. Meðal karla er slíkur munur varla til staðar.

Þótt háskólamenntun henti ekki öllum, dregur færni og menntun umfram grunnskólastig úr hættu á atvinnuleysi, styður við betri lífsskjör og skapar rými til nýsköpunar og vaxtar í atvinnulífi. Ekki eiga allir heimangengt til náms. Efla þarf menntunarkosti í heimabyggð, styðja við fjölbreytt námsform, fjarnám og sveigjanlegar lausnir svo að fleiri og fjölbreyttari hópar geti aukið við þekkingu sína án þess að flytja.

Aðgengi að færni og þekkingu í atvinnulífinu

Vinumarkaðurinn á Vestfjörðum kallar á fjölbreytta sérhæfingu en erfitt hefur reynst að manna sum störf, einkum í opinberri þjónustu og iðn- og tæknigreinum. Samtöl í vinnslu svæðisskipulags hafa varpað ljósi á að innan fjórðungsins getur verið erfitt að manna stöður sem krefjast ákveðinnar sérhæfðar færni og þekkingar.

Samræmd nálgun sveitarfélaganna á þekkingarstefnu og samnýting sérfræðiþekkingar í lögbundnum verkefnum geta styrkt getu þeirra til að sinna þjónustu og stuðlað að meiri sveigjanleika og hagræði. Meðal annars hafa komið fram hugmyndir um að endurvekja sameiginlega skólaskrifstofu.

Á Vestfjörðum er hærra hlutfall fólks á vinnumarkaði yfir 55 ára en í öðrum landshlutum. Slíkt getur verið áhyggjuefni fyrir atvinnulífið, ef illa gengur að fylla það skarð sem skapast þegar starfsfólk fer á eftirlaun. Því er jákvætt að sjá að undanfarin ár hefur fjölgað í aldurshópunum sem munu bera atvinnulífið uppi til framtíðar. Þó getur verið að einstakrar atvinnugreinar eigi erfitt með nýliðun og nauðsynlegt er að greina það nánar.

Samstarf um þekkingarsköpun og rannsóknir

Á Vestfjörðum er að finna fjölbreyttar rannsóknareiningar og menntastofnanir sem sinna mikilvægum verkefnum á sviði sjávarútvegs, líffræði, menningar og samfélagsfræða. Þar má nefna Háskólasetur Vestfjarða, rannsóknarsetur Háskóla Íslands á Hólumavík og í Bolungarvík, Hafrannsóknarstofnun, Matis, Náttúrustofu Vestfjarða, Umhverfis- og orkustofnun og fleiri aðila.

Samfélagið getur haft meiri ávinning af þessari þekkingarsköpun ef samtal við atvinnulíf, stjórnsýslu og íbúa er styrkt og miðlun efl. Með sterkari tengslum og samhæfingu má einnig sækja samstarf um stærri rannsóknaverkefni sem nýtast fjórðungnum sem heild og efla starfsemi viðkomandi aðila.

ATVINNA OG NÝSKÖPUN

Aukin fjölbreytni í atvinnulífi, með áherslu á nýsköpun, er lykillinn að því að tryggja svæðinu sjálfbæran vöxt og viðnámsþrótt. Auðlindir lands og sjávar eru grunnstoðir atvinnulífs og nýsköpunar á Vestfjörðum þar sem útflutningsdrifið hagkerfi hefur einkum byggt á frumframleiðslu.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum sameinast um þetta leiðarljós og setja sér sameiginleg markmið sem falla undir:

- Samstarf um stöðuga þróun og eflingu atvinnulífs
- Nýsköpun og virðisaukningu
- Sjálfbærni og hringrásarhagkerfið
- Ferðaþjónustu á grunni gæða og sérstöðu

Við viljum Vestfirði sem:

- Svæði þar sem samskipti atvinnulífs og sveitarfélaga einkennast af gagnkvæmri virðingu, trausti og sameiginlegum skilningi á áskorunum og verkefnum hvers um sig.
 - Frjóan jarðveg til að þróa hugmyndir og verkefni, bæði hagnaðardrifið og samfélagsmiðuð.
 - Öflugt, sjálfbært og sveigjanlegt atvinnulíf sem mætir framtíðaráskorunum.
 - Kraftmikla heilsárs ferðaþjónustu byggða á einstakri náttúru, fjölbreyttri menningu, sögum og matvælum úr héraði.
-

6.1 Samstarf um öflugt atvinnulíf

Fjölbreytt, skapandi og þróttmikið atvinnulíf er forsenda vaxtar og viðgangs á Vestfjörðum. Samstarf atvinnulífs, sveitarfélaga, menntastofnana, félagasamtaka og ríkisins þarf að vera virkt. Mikilvægt er að til staðar sé sameiginlegur skilningur á þörfum allra sem hlutverk hafa í uppbyggingu atvinnulífs og samhljómur þarf að ríkja um atvinnuþróun á svæðinu.

Sveitarfélög gegna lykilhlutverki í að tryggja skilvirka, stafræna og fyrirsjáanlega þjónustu sem byggir á trausti og gagnsæi. Þjónusta og innviðir þurfa að þróast í takt við þarfir atvinnulífsins og samfélagsins í heild.

Með samræmdri stefnumörkun atvinnuuppbyggingar og forgangsroðun verkefna sem nýta styrkleika svæðisins verður unnt að efla samkeppnishæfni og nýta sérstöðu Vestfjarða til framtíðar.

Sett eru eftirfarandi markmið varðandi samstarf um öflugt atvinnulíf:

Markmið

- 6.1.1** Skilgreina kjölfestuverkefni sem byggja á styrkleikum Vestfjarða.
- 6.1.2** Auka samstarf og samhljóm milli hagaðila.
- 6.1.3** Efla skilvirkni og innviði sveitarfélaga við atvinnulíf.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.1.1 Skilgreina kjölfestuverkefni sem byggja á styrkleikum Vestfjarða	Kortleggja sérstöðu og auðlindir vinnusóknarsvæða sem geta orðið grunnur kjölfestuverkefna. Móta samráðsvettvang atvinnulífs, sveitarfélaga og ríkis um þróun kjölfestuverkefna. Innleiða kjölfestuverkefni í sóknaráætlun og skipulag sveitarfélaga.	Sóknaráætlun Sóknaráætlun Sóknaráætlun / Aðalskipulag	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
6.1.2 Auka samstarf og samhljóm milli hagaðila	Greina hvar skortur á innviðum eða samhæfingu hamlar nýsköpun eða vexti. Stafræn kerfi fyrir samráð, upplýsingamiðlun og samskipti verði nýtt til að auðvelda og auka þátttöku allra í samstarfi. Efla samvinnu um rannsóknir og þróunarverkefni milli atvinnulífs, háskólasamfélags og opinberra stofnana.	Innviðaaætlun / Aðalskipulag Sérverkefni Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
6.1.3 Efla skilvirkni og innviði sveitarfélaga við atvinnulíf	Endurskoða og bæta þjónustuferla sveitarfélaga með áherslu á að gera þá skilvirkari, gagnsærri og aðgengilegri. Sveitarfélög á Vestfjörðum leitist við að bjóða öfluga stafræna þjónustu í takt við tækniframfarir.	Sérverkefni Sérverkefni	Sveitarfélög Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um samstarf um öflugt atvinnulíf

Fjölbreytt atvinnulíf

Mikil gróska er í atvinnulífi á Vestfjörðum. Vöxtur í lagareldi, ferðaþjónustu, líftækni og nýsköpun hefur á síðustu árum dregið fram nýja drifkrafta í atvinnusköpun. Hefðbundinn sjávarútvegur og vinnsla eru áfram burðarás í mörgum byggðarlögum. Slík gróska krefst samræmdrar sýnar og virks samstarfs milli atvinnulífs, sveitarfélaga, ríkis, menntastofnana og félagasamtaka.

Til að tryggja sjálfbæran vöxt og jafnvægi milli vinnusóknarsvæða þarf að byggja atvinnuþróun á framtíðarsýn sem sameinar efnahagslega þróun, vernd náttúru og samfélagslega ábyrgð. Sveitarfélögin gegna lykilhlutverki í að veita skýra, skilvirka og stafræna þjónustu sem styður við nýsköpun, verðmætasköpun og öflugt atvinnulíf.

Sameiginleg sýn á atvinnuþróun

Aðdráttarafl Vestfjarða felst ekki aðeins í náttúru og hráefnum, heldur einnig í lífsgæðum, þekkingu, sjálfbærni og öflugum samfélögum. Byggðarannsóknir draga fram mikilvægi þess að samfélög rækti ímynd sína og styrkleika sem hluta af innlendri og alþjóðlegri samkeppni um fólk, hugvit og fjárfestingu. Með því að setja

sjálfbæra verðmætasköpun í forgrunn geta Vestfirðir laðað að sér fleira framtakssamt fólk og fyrirtæki sem aðhyllast gildi og sérstöðu svæðisins. Slík jákvæð og markviss nálgun er lykillinn að því að byggja upp fjölbreytt og öflugt atvinnulíf til framtíðar.

Samhliða þessari þróun skiptir máli að atvinnustefna svæðisins efli samfélögin, styðji við menntastefnu, húsnæðismál og nýtingu innviða. Skortur á hentugu húsnæði, þekkingu eða færni getur tafið uppbyggingu í nýjum greinum og torvelað nýliðun í þeim hefðbundnu. Það er því brýnt að tryggja aðbúnað, aðgengi að þekkingu og rými fyrir nýsköpun í öllum byggðarkjörnum.

Í undirbúningi er atvinnustefna Íslands sem unnin er í samstarfi við landshluta. Hluti þeirrar vinnu er að skilgreina kjölfestuverkefni sem eru stór, stefnumarkandi verkefni sem byggja á sérstöðu og styrkleikum hvers svæðis og hafa burði til að skapa viðtæk samfélagsleg og efnahagsleg áhrif. Kjölfestuverkefni verða lykilþáttur í framkvæmd atvinnustefnu stjórnvalda og sóknaráætlunar Vestfjarða, og þurfa að eiga fótfestu í skipulagi sveitarfélaga.

Með því að samræma kjölfestuverkefni, sóknaráætlun og skipulag sveitarfélaga skapast heildstæð umgjörð fyrir atvinnuuppbyggingu og nýsköpun á Vestfjörðum.

6.2 Nýsköpun og virðisaukning

Öflugt nýsköpunarumhverfi er lykilforsenda fjölbreytts og sjálfbærs atvinnulífs á Vestfjörðum. Með því að nýta staðbundnar auðlindir á sjálfbæran hátt, hvetja til frumkvæðis og styðja við rannsóknir, vöruþróun og samvinnu má skapa verðmæti í núverandi atvinnugreinum og rými fyrir nýja starfsemi.

Sveitarfélög og stofnanir gegna lykilhlutverki í að styðja frumkvöðla, fyrirtæki og samfélagsverkefni með því að búa til skýran farveg fyrir þróun hugmynda, tryggja aðgang að stuðningi og styrkja menningu nýsköpunar. Mikilvægt er að virkja krafta nýrra kynslóða og tryggja að skapandi greinar og samfélagsleg nýsköpun eigi sér stað í öllum byggðarkjörnum.

Sett eru eftirfarandi markmið um nýsköpun og virðisaukningu:

Markmið

- 6.2.1** Auka nýsköpun og verðmætasköpun með áherslu á sjálfbæra nýtingu auðlinda.
- 6.2.2** Efla bláa hagkerfið sem grunn sjálfbærs atvinnulífs.
- 6.2.3** Skapa grundvöll fyrir sterkt atvinnulíf sem byggir á fjölbreytni og seiglu.
- 6.2.4** Innleiða nýsköpunarhugsun, vaxtarhugarfar og jákvætt viðmót gagnvart nýjum hugmyndum í menningu sveitarfélaga og atvinnulífs.
- 6.2.5** Tryggja að bæði hagnaðardrífna hugmyndir og þær sem mæta samfélagslegum áskorunum geti fundið farveg til framkvæmdar.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.2.1 Auka nýsköpun og verðmætasköpun með áherslu á sjálfbæra nýtingu auðlinda	Efla rannsóknir, þróunarverkefni og hagnýtingu hugvits til að fjölga spennandi og verðmætum störfum.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Auka vinnslu afurða og bæta nýtingu þeirra.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Styðja við nýsköpunarsetur, hópa og tengslanet til að auðvelda deilingu þekkingar og reynslu.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Hvetja til margs konar frumkvöðlastarfsemi og nýsköpunarverkefna.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
6.2.2 Efla bláa hagkerfið sem grunn sjálfbærs atvinnulífs	Styðja við áframhaldandi þróun sjávarútvegs með áherslu á tækniþróun, gæðastjórnun og fullnýtingu hráefna.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Stuðla að ábyrgri og framsækinni uppbyggingu lagareldis í sátt við samfélag og umhverfi.	Sóknaráætlun / Strandsvæðissk.	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
	Efla verðmætasköpun úr fjölbreyttum afurðum sjávar og stuðla að nýsköpun sem byggist á hráefnum bláa hagkerfisins.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa
	Efla samvinnu um rannsóknir og þróunarverkefni í samstarfi háskólasamfélags, opinberra stofnana og atvinnulífs.	Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.2.3 Skapa grundvöll fyrir sterkt atvinnulíf sem byggir á fjölbreytni og seiglu	Efla menntun og símenntun til að mæta breytingum í atvinnulífi og þróa færni starfsfólks. Styðja við þróun hliðargreina í hefðbundnum atvinnugreinum og nýtingu staðbundinna auðlinda. Efla samstarf og tengslanet fyrirtækja, sveitarfélaga, stofnana og menntakerfis um að bregðast við breyttum aðstæðum með sveigjanleika og nýsköpun.	Menntastefna Sóknaráætlun Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
6.2.4 Innleiða nýsköpunarhugsun, vaxtarhugarfar og jákvætt viðmót gagnvart nýjum hugmyndum í menningu sveitarfélaga og atvinnulífs	Hvetja fyrirtæki, skóla og sveitarfélög til að gera nýsköpun og umbætur að hluta af daglegum starfsháttum og menningu. Þróa stuðningsumhverfi og farvegi fyrir nýsköpun og vaxtarhugmyndir innan allra atvinnugreina. Efla samstarf sveitarfélaga, menntastofnana og atvinnulífs um menntun á sviði nýsköpunar og frumkvöðlastarf.	Sóknaráætlun Sóknaráætlun Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
6.2.5 Tryggja að bæði hagnaðardrífur hugmyndir og þær sem mæta samfélagslegum áskorunum geti fundið farveg til framkvæmdar	Styðja sókn fyrirtækja, frumkvöðla og sveitarfélaga í bæði innlenda og erlenda sjóði með góðri upplýsingagjöf og þjónustu. Reglur staðbundinna verkefnasjóða svo sem Uppbyggingarsjóðs Vestfjarða taki tillit og hvetji til samfélagslegra verkefna. Hvatar og mælikvarðar styðji við samfélagslega drifin verkefni sem fyllt geta í þau göt í þjónustu sem vöntun er á á svæðinu	Sóknaráætlun / Aðalskipulag Sóknaráætlun Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um nýsköpun og virðisaukningu

Nýsköpun er lykilforsenda sjálfbærs og fjölbreytts atvinnulífs. Hún skapar tækifæri fyrir nýja atvinnuvegi, bætir nýtingu auðlinda og eykur verðmætasköpun innan hefðbundinna greina. Á Vestfjörðum er þegar að finna öfluga þekkingu á sviði sjávarútvegs, frumframleiðslu, skapandi greina og samfélagsverkefna sem veitir sterkan grunn til þróunar nýrrar starfsemi.

Til að nýsköpun og frumkvæði blómstri þurfa frumkvöðlar, fyrirtæki og samfélagsverkefni að hafa aðgang að aðstöðu, tengslaneti, stuðningi og fjármögnun á öllum stigum hugmyndavinnu – frá frumhugmynd til vaxtar. Mikilvægt er að nýsköpunarumhverfið sé bæði opið fyrir hagnaðardrífnum verkefnum og þeim sem bregðast við samfélagslegum áskorunum.

Bláa hagkerfið í forgrunni

Bláa hagkerfið er grunnstoð atvinnulífs Vestfjarða til framtíðar. Þar er ekki bara átt við fisk, heldur einnig þang, þara og kalkþörungum, iðnaðarframleiðslu og ferðaþjónustu tengda hafinu. Sérþekking vestfirsks samfélags byggir á nálægðinni við hafið og nýtingu þess. Þetta er helsti styrkleiki svæðisins og er frjósamur jarðvegur fyrir margs konar nýsköpun og breiða atvinnusköpun.

Sérstaða svæðisins felst í nálægð við náttúruauðlindir, hreint vatn og ferskt hráefni. Þetta skapar mikil tækifæri til verðmætasköpunar og þróunar í vistvænni framleiðslu. Mikilvægt er að þessi tækifæri verði nýtt með sjálfbærni að leiðarljósi og í sátt við samfélagið og umhverfið.

Landbúnaður og hlunnindi lands

Landbúnaður og nýting hlunninda eru mikilvægir þættir í atvinnulífi og búsetu í dreifðum byggðum Vestfjarða. Þessi starfsemi stuðlar að viðhaldi búsetu og ræktarlands, en einnig að vernd búsetulandslags og menningararfs. Hlunnindi, svo sem nýting sjávarfangs, veiði, egg- og dúntekja, beitarnýting og önnur staðbundin auðlindanýting sem fylgir landi eða jörð, eru mikilvæg viðbót við hefðbundinn landbúnað og hluti af sjálfbæru lífsviðurværi í

dreifðum byggðum. Stuðla þarf að fjölbreyttri landnýtingu og nýsköpun sem tengir saman landbúnað, hlunnindi, matvælaframleiðslu og ferðaþjónustu, í sátt við náttúru og samfélag.

Nýsköpunarhugsun

Hugmyndafræði hringrásarhagkerfis og sjálfbærrar nýtingar auðlinda ætti að vera rauður þráður í nýsköpunarstefnu svæðisins. Bláa hagkerfið, þar sem sjálfbær sjávarútvegur, lagareldi, líftækni og nýting sjávarauðlinda

fara saman, veitir tækifæri til virðisaukningar og vistvænnar atvinnusköpunar. Með því að styðja við rannsóknir og þróunarverkefni, tengja saman þekkingu og reynslu og efla frumkvöðlastarf í öllum byggðarkjörnum, getur nýsköpun orðið undirstaða atvinnuuppbyggingar á Vestfjörðum.

Það er jafnframt mikilvægt að sveitarfélög og stofnanir tileinki sér nýsköpunarhugsun og geri hana að hluta af eigin menningu. Með jákvæðu viðhorfi og stuðningi við frumkvæði á öllum

stigum skapast grunnur að samfélagi sem aðlagast breytingum, tekur þátt í mótun eigin framtíðar og nýtir mannauð og auðlindir til fulls.

6.3 Sjálfbærni og hringrásarhagkerfið

Sjálfbærni og hringrásarhagkerfi eru lykilatriði í framtíðarsýn atvinnulífsins á Vestfjörðum. Með hringrásarhugsun má nýta auðlindir betur, draga úr úrgangi og efla verðmætasköpun í sátt við umhverfi og samfélag. Slík nálgun eykur ekki aðeins rekstrarhagkvæmni heldur stuðlar að nýjum atvinnutækifærum og dregur úr kolefnisspori svæðisins. Vestfirðir geta byggt á styrkleikum sínum í bláa hagkerfinu, nýsköpun og endurnýjanlegri orku og verið leiðandi í hringrásarhugsun í sjávarútvegi, matvælaframleiðslu, iðnaði og orkumálum.

Sett eru eftirfarandi markmið um sjálfbærni og hringrásarhagkerfið:

Markmið

- 6.3.1** Byggja upp hringrásarhagkerfi með áherslu á fullnýtingu afurða.
- 6.3.2** Tryggja að sjálfbærni sé meginstef í allri starfsemi.
- 6.3.3** Nýta tækifæri til orkuskipta til að stuðla að kolefnishlutleysi.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.3.1 Byggja upp hringrásarhagkerfi með áherslu á fullnýtingu afurða	Viðhalda kortlagningu hringrásarhráefna sem falla til í starfsemi á Vestfjörðum og greina nýtingartækifæri þeirra. Efla aðstöðu til nýtingar og geymslu hringrásarhráefna í samstarfi við atvinnulíf og sveitarfélög. Styðja rannsóknir og þróunarverkefni sem miða að því að hámarka nýtingu auðlinda og auka verðmætasköpun í hringrásarhagkerfinu.	Svæðisáætlun um úrgang Sóknaráætlun Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
6.3.2 Tryggja að sjálfbærni sé meginstef í allri starfsemi	Efla samtal um loftslagsáættu vestfirks atvinnulífs og einstakra atvinnugreina og -svæða. Skapa vettvang og miðlunarkerfi þar sem sveitarfélög og fyrirtæki geta deilt lausnum, lært hvert af öðru og þróað sameiginlega sýn. Efla fræðslu, ráðgjöf og innleiðingu vistvænna rekstrarháttanna í samvinnu við háskólasamfélag og stofnanir. Nýta skipulagsgerð sem tæki til að styðja við sjálfbæra þróun og tryggja lífsgæði til framtíðar.	Sóknaráætlun / Aðalskipulag Strandsvæðissk. / Aðalskipulag Sóknaráætlun Aðalskipulag	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Sveitarfélög Vestfjarðastofa Sveitarfélög
6.3.3 Nýta tækifæri til orkuskipta til að stuðla að kolefnishlutleysi	Kortleggja möguleika til orkuskipta í sjávarútvegi, samgöngum og annarri atvinnustarfsemi með áherslu á sjálfbæra orkugjafa. Efla getu íbúa og fyrirtækja á Vestfjörðum til að nýta styrki og tækni til orkuskipta, m.a. með ráðgjöf og fræðslu.	Sóknaráætlun Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um sjálfbærni og hringrásarhagkerfið

Hringrás úr verðmætum hafsins

Ævintýrlegur vöxtur Kerecis, sem nýtir fiskroð sem eitt sinn fór til spillis, hefur vakið mikla athygli á hringrásarhagkerfinu. Til þess að stuðla að betri nýtingu hringrásarhráefna þarf að þekkja hvað fellur til og hvaða aðstöðu, þekkingu og tækni þarf til að nýta það.

Vestfirðingar hafa möguleika á að ryðja brautina í hringrásarhugsun sem byggir á staðbundnum auðlindum og þekkingu. Áhersla á fullnýtingu hráefna, nýsköpun í líftækni og þróun afurða úr þangi, þara, fiskroði og aukaafurðum sjávar hefur þegar skilað verðmætasköpun og nýjum störfum. Aukin nýting og tækniþróun geta umbreytt hráefni í hágæðavöru og stuðlað að vaxandi atvinnugreinum.

Einnig er mikilvægt að hringrásarhugsunin nái til fleiri greina, s.s. bygginga- og framkvæmdageirans, þar sem jarðefni og byggingarefni geta fengið nýtt líf í stað þess að fara í urðun. Þannig má spara akstur og álag á úrgangsmeðhöndlun og yfirleitt hafa byggingar og innviðir lægra kolefnisspor eftir því sem hringrásarhráefni eiga stærri hlut.

Til að efla hringrásarhagkerfið þarf að viðhalda kortlagningu þeirra hráefna sem falla til á svæðinu og styðja við ferla sem tryggja að sem mest af þeim nýtist. Þekking

og aðstaða til að greina hringrásarhráefni, þróa nýjar afurðir og miðla lausnum á milli atvinnugreina og sveitarfélaga eru lykilforsendur verðmætasköpunar.

Sjálfbær landnýting

Sjálfbærni þarf að vera leiðarljós í landbúnaði og nýtingu hlunninda landsins. Með ræktun, landgræðslu og beitarnýtingu er stuðlað að sjálfbærri nýtingu lands sem grunns fyrir búsetu, atvinnu og varðveislu menningarlegra verðmæta í dreifðum byggðum. Mikilvægt er að þróun landnýtingar taki mið af þessum þáttum og byggji á vistvænum starfsháttum sem viðhalda framleiðslugetu og líffræðilegri fjölbreytni til framtíðar.

Sjálfbært atvinnulíf

Auknar kröfur um sjálfbæra starfsemi munu hafa stigvaxandi áhrif á alla atvinnustarfsemi á komandi árum. Fyrirtæki sem gera það sem í þeirra valdi stendur til að draga úr áhrifum starfseminnar á loftslag og umhverfi munu vera betur undir framtíðina búin. Loftslagsáhætta fyrirtækja snýst ekki bara um lykilauðlindir sem geta brugðist eða breyst, t.d. fiskgengd heldur einnig um aðlögun að breyttum markaðsskilyrðum, kröfum neytenda og regluverki. Fyrirtæki munu þurfa að fylgjast vel með breytingum í regluverki og tíðaranda til að halda samkeppnisstöðu sinni og orðsperi. Fyrirtæki sem eru meðvituð um loftslagsáhættu sína munu einnig njóta betri kjara á lánum og tryggingum. Þess vegna er mikilvægt að fulltrúar atvinnulífsins séu meðvitaðir um hinar mörgu hliðar loftslagsáhættu og áhrifa á umhverfi og samfélag.

Sjálfbærni þarf að vera leiðarljós í starfsemi bæði opinberra aðila og einkaaðila. Styrkja þarf stefnumótun og sýn í umhverfismálum, þar sem sveitarfélög setja markmið um orkunýtingu, úrgangsmál, vistvæn innkaup og samstarf við atvinnulífið um sjálfbærar lausnir.

Orkuskiptalausnir nærri notendum

Orkuskipti skapa mikil tækifæri á dreifbýlum svæðum, þar sem orkuinnviðir eru sveigjanlegri og hægt er að þróa lausnir sem byggja á staðbundinni framleiðslu og nýtingu orku nærri notendum. Með því að nýta staðbundnar orkulindir og styðja orkuskipti í samgöngum, sjávarútvegi og þjónustu má draga úr losun og auka orkuöryggi. Samstarf á svæðinu, á borð við verkefni Bláma, sýnir hvernig má sameina loftslagsmál, nýsköpun og atvinnuþróun.

6.4 Sjálfbær ferðapjónusta

Vestfirðir geta skarað fram úr sem áfangastaður sem byggir á gæðum, sérstöðu og fjölbreytni. Dýpri tenging, gæði og lengri dvöl eru leiðarljós sem auka virði ferðapjónustunnar án þess að leggja óþarfa álag á náttúru og samfélag. Vestfirðir eiga að styðja við skipulagðan og sjálfbæran vöxt ferðapjónustu þar sem sveitarfélög gegna lykilhlutverki.

Sett eru eftirfarandi markmið um sjálfbæra ferðapjónustu:

Markmið

- 6.4.1** Efla ferðapjónustu sem heils árs atvinnugrein
- 6.4.2** Styrkja Vestfjarðaleiðina sem heildstæða og aðlaðandi ferðamannaleið.
- 6.4.3** Stuðla að sjálfbærri og ábyrgri ferðapjónustu í sátt við náttúru og samfélag.
- 6.4.4** Samhæfa þróun, áætlunargerð og markaðssetningu ferðapjónustu.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.4.1 Efla ferðapjónustu sem heils árs atvinnugrein	Sveitarfélög og ferðapjónar vinni áfram að markaðssetningu Vestfjarða sem heils árs áfangastaðar. Opnunartími lykilstaða í ferðapjónustu verði lengdur og atvinnutækifærum utan háannatíma verði fjölgað. Efla ævintýraferðapjónustu og vetraríþróttir. Skutulsfjörður verði meginmiðstöð vetraríþróttar á Vestfjörðum. Þjónusta og uppbygging innviða verði eflað til að styðja við dreifingu ferðamanna og fjölbreyttar upplifanir.	Áfangastaðaáætlun Sóknaráætlun Sóknaráætlun / Aðalskipulag Innviðaáætlun / Aðalskipulag	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
6.4.2 Styrkja Vestfjarðaleiðina sem heildstæða og aðlaðandi ferðamannaleið	Sveitarfélög og ferðapjónar sameinist um þróun og uppbyggingu Vestfjarðaleiðarinnar. Sambland af menningu, sögu, náttúru, landslagi og dýralífi verði leiðarstef við þróun ferðaleiðarinnar. Stuðlað verði að vegabótum til þess að Vestfjarðaleiðin sé vel tengd bæði við Norðurland og Dali. Vestfjarðaleiðin verði einstök ferðamannaleið þar sem hönnun og arkitektúr nýrra áningarstaða verði sjálfstætt aðdráttarafl. Áningarstaðir verði skipulagðir með fjölbreytta þjónustu og upplifun að leiðarljósi.	Aðalskipulag Áfangastaðaáætlun Innviðaáætlun Áfangastaðaáætlun Sóknaráætlun Áfangastaðaáætlun Deiliskipulag	Sveitarfélög Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Sveitarfélög

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
6.4.3 Stuðla að sjálfbærri og ábyrgri ferðabjónustu í sátt við náttúru og samfélag	Náttúruvernd sé forsenda áfangastaðauppbýggingar og álagi stýrt með skipulagi og stýringartækjum. Mótuð verði stefna um móttöku skemmtiferðaskipa fyrir alla Vestfirði. Lendingarstaðir með farþega í atvinnuskyni séu að öllu jöfnu í höfnum á skipulagi. Landtaka á eða við verndarsvæði sé hins vegar háð ströngum fjöldatakmörkunum og öryggiskröfum. Ferðabjónar og sveitarfélög hvetji til ábyrgðar og virðingar við náttúru og samfélag í allri miðlun og þjónustu. Nýta menningarminjar sem hluta af sjálfbærri ferðabjónustu og dreifingu ferðamanna í samræmi við verndarsjónarmið og skráningu menningarminja.	Áfangastaðaaætlun / Aðalskipulag Sóknaráætlun / Aðalskipulag Aðalskipulag Áfangastaðaaætlun / Aðalskipulag Áfangastaðaaætlun / Aðalskipulag	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög
6.4.4 Samhæfa þróun, áætlunargerð og markaðssetningu ferðabjónustuð	Miðstöðvar ferðabjónustu verði þróaðar með tengingu við sögu, menningu og þjónustu staða. Hönnun áningarstaða og mannvirkja verði samræmd og styrki upplifun, sjálfbærni og sérkenni Vestfjarða. Unnið verði með fagfólki, heimamönnum og hönnuðum að lausnum sem endurspeгла staðaranda og stuðla að jákvæðri upplifun ferðamanna.	Áfangastaðaaætlun / Aðalskipulag Áfangastaðaaætlun / Aðalskipulag Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um ferðabjónustu

Atvinna allt árið

Ferðabjónusta á Vestfjörðum hefur vaxið og er að verða ein af stærstu atvinnugreinum fjórðungsins. Vetrarferðamennska er í vexti víða um Vestfirði m.a. fjallaskíðaiðkun og klifur og byggir þar á langri hefð fyrir göngu- og svigskíðaiðkun. Í Skutulsfirði er eina uppbyggða svigskíðasvæðið auk svæðis fyrir gönguskíðaiðkun og á Ströndum eru góð göngu- og ferðaskíðasvæði og boðið upp á sleðaferðir. Enn sem komið er háir mikil árstíðasveifla þó greininni. Meðan svo er, eru tekjur sveiflukenndar og mikil orka getur farið í að ráða og þjálfa starfsfólk í byrjun hverrar vertíðar. Til þess að ferðabjónusta geti orðið heilsársatvinnugrein, þarf að halda vegum opnum og veita ferðafólki þjónustu allt árið.

Vestfjarðaleiðin er 950 km ferðaleið um Vestfirði og Dali og er hún í stöðugri þróun. Langt er á milli áningarstaða og salernisaðstöðu, sem er sérstaklega bagalegt á veturna. Áningarstaðir með salernum, eldsneyti og hleðslu, eru lyklatríði til að bæta upplifun og tryggja öryggi ferðalanga, líka heimamanna.

Skýringarmynd 6-2

Kortið sýnir Vestfjarðaleiðina og helstu viðkomustaði innan skipulagssvæðisins. Vestfjarðaleiðin nær að vegamótum þjóðveganna nr. 60 og 68 við þjóðveg nr. 1.

Markmiðið er að Vestfjarðaleiðin verði einstök ferðamannaleið þar sem hönnun og arkitektúr verði hluti af aðdráttaraflí. Meðal annars má líta til þess sem Norðmenn hafa gert við helstu ferðamannaleiðir sínar, Nasjonale turistveier við mótun Vestfjarðaleiðarinnar. Þar eru áningarstaðir hannaðir með það í huga að bæta upplifun ferðamanna; salernis- og nestisaðstöðu er valinn staður þar sem útsýni er fagurt og gæði staðarins augin, t.d. með útsýnispalli eða tröppum niður í fjöru.

Fjölbreytt ferðapjónusta

Aðdráttarafl og ímynd Vestfjarða hefur ávallt verið tengd einstakri náttúru, friðsæld og fjölbreyttri útivist. Ferðapjónustuaðilar á Vestfjörðum hafa sammælst um að leggja áherslu á yndisferðamennsku, þ.e.a.s ferðalanga

sem ferðast í rólegheitum og sækjast eftir náttúruupplifun og kynnast heimaþólki. Matarupplifun er hluti af slíkri ferðapjónustu sem gefur tækifæri á sölu og aukinni nýtingu vestfirskra matvæla.

Menningarminjar eru hluti af sérstöðu Vestfjarða og geta stutt við sjálfbæra ferðapjónustu, sérstaklega í dreifðum byggðum. Með vandaðri skráningu, fræðslu og hönnun innviða má bæði vernda minjar og skapa ný tækifæri til menningartengdrar ferðapjónustu.

Ferðapjónusta í sátt við náttúru og samfélag

Viðkvæm náttúrusvæði og samfélög krefjast sérstakrar verndar. Bæði heimaþólk og ferðalangar geta fundið fyrir ágangi og samkeppni um aðgengi að vinsælum stöðum og þjónustu. Því er mikilvægt

að dreifa álagi, vernda náttúru og stýra nýtingu svæða í sátt við íbúa. Um leið þarf að þróa innviði og þjónustu sem mætir þörfum ferðamanna, bæði í minni og fjölsóttari byggðarkjörnum.

Aukinn fjöldi skemmtiferðaskipa býður upp á tækifæri til að þróa nýjar ferðir og þjónustu fyrir ferðamenn, sem einnig getur nýst heimamönnum og öðrum ferðalöngum. Skemmtiferðaskip sækjast í að setja farþega í land utan hafna. Þetta skapar áhættu og veldur álagi á náttúru og lífríki, til dæmis selalátur eða varpsvæði fugla. Það er vilji Vestfirðinga að skemmtiferðaskip setji að jafnaði ekki gesti í land nema í skipulögðum höfnum þar sem aðstæður eru til að taka á móti þeim. Í öllum

tilvikum þarf samþykki viðkomandi hafnaryfirvalda og landeigenda að liggja fyrir.

Markmið svæðisskipulagsins er að stuðla að ferðaþjónustu sem er sjálfbær, fjölbreytt og styrkir sérstöðu Vestfjarða sem áfangastaðar. Ferðaþjónusta á Vestfjörðum á að byggja á gæðum og góðri upplifun en ekki eingöngu fjölda gesta. Með því að styðja við hæglætisferðamennsku, lengri dvöl og fjölbreytta upplifun verður hægt að auka virði greinarinnar og lágmarka álag á náttúru og samfélag.

MENNINGARAUÐUR

Menning á Vestfjörðum er einstök sameiginleg auðlind sem mótar sjálfsmynd samfélagsins. Hún byggir á arfi fortíðar en horfir til framtíðar og þjónar sem virkur þáttur í þróun sjálfstæðs og skapandi samfélags. Menningarauðurinn stendur frammi fyrir áskorun vegna fámennis og aukinnar samkeppni um athygli fólks. Því þarf að efla forsendur fyrir skapandi greinar, öflugu menningarlífi, sjálfstæðri listsköpun og verndun menningararfsins. Það verður gert með því að styðja við þátttöku, frumkvæði fólks og fjölbreytni með sköpun og virkni að leiðarljósi.

Sveitarfélögin á Vestfjörðum sameinast um þetta leiðarljós og setja sér sameiginleg markmið sem falla undir:

- Drífandi menningarsamfélag
- Skapandi fólk
- Öflugt menningarstarf

Við viljum Vestfirði sem:

- Landshluta með sterkan staðaranda og lifandi menningararf sem nýtist til listsköpunar, fræðslu og ferðaþjónustu.
 - Svæði þar sem skapandi greinar, listir og menningarstarfsemi eru virtar atvinnugreinar í fjölbreyttum og öflugum samfélögum.
 - Öflug samfélög fjölbreytileika og samveru, þar sem menningarstarf nær til allra hópa.
-

7.1 Drífandi menningarsamfélag

Menningarlíf á Vestfjörðum teygir sig djúpt í grasrót samfélaganna, þar sem frumkvæði, sköpunarkraftur og þátttaka íbúa er höfuðatriði. Á svæðinu hefur myndast rík hefð fyrir því að íbúar drífi áfram öflugt menningarstarf, skipuleggi viðburði og móti samfélagið út frá eigin brjósti. Þessi þátttaka skapar lífandi menningarlíf sem styrkir samkennd, sjálfsmynd og eykur gæði búsetu.

Drífandi þátttaka í menningu og félagsstarfi stuðlar að virkari samfélögum þar sem allir hafa rými til að láta ljós sitt skína og njóta menningar og lista heima í héraði. Til þess að svo megi verða þarf að tryggja menningaruppeldi barna og ungmenna, sem og aðgengi allra að fjölbreyttu menningarlífi og ólíkum listgreinum.

Menningarminjar, bæði fornleifar og söguleg byggð, eru mikilvægur hluti búsetulandslags

Vestfjarða. Þær bera vitni um sögu, búsetu og menningu sem mótað hefur svæðið og sjálfsmynd íbúanna. Með markvissri skráningu, vernd og miðlun má nýta menningarminjar sem grunn að fræðslu, listsköpun og menningartengdri ferðaþjónustu, í sátt við samfélag og náttúru.

Sett eru eftirfarandi markmið um drífandi menningarsamfélag:

Markmið

- 7.1.1** Styðja við menningar- og félagsstarf sem byggist á frumkvæði og drifkrafti einstaklinga og þátttöku nærsamfélagsins.
- 7.1.2** Styrkja menningarlegt uppeldi og menningarstarfsemi barna og ungmenna.
- 7.1.3** Auka aðgengi að menningu og fjölbreyttu menningarlífi fyrir alla hópa.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
7.1.1 Styðja við menningar- og félagsstarf sem byggist á frumkvæði og drifkrafti einstaklinga og þátttöku nærsamfélagsins	Styrkja menningarstarf sem byggist á þátttöku nærsamfélagsins. Einfalda styrkumsóknakerfi fyrir smærri menningarverkefni. Efla aðstöðu og möguleika hvers samfélags til menningarstarfsemi. Styrkja rekstrargrundvöll menningarhúsa og félagsheimila sem gegna lykilhlutverki í hverju samfélagi.	Sóknaráætlun / Aðalskipulag Sóknaráætlun Menningarstefna / Aðalskipulag Aðalskipulag	Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Sveitarfélög
7.1.2 Styrkja menningarlegt uppeldi og menningarstarfsemi barna og ungmenna	Efla menningaruppeldi barna og ungmenna með fjölbreyttum listgreinum og skapandi verkefnum í samstarfi við skóla, frístundastarf og menningarstofnanir. Stuðla að þátttöku barna og ungmenna í listsköpun og menningarviðburðum, með áherslu á að virkja fjölbreyttan hóp þátttakenda.	Menntastefna / Menningarstefna Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
7.1.3 Auka aðgengi að menningu og fjölbreyttu menningarlífi fyrir alla	Þróa og styðja við menningarhátíðir og viðburði sem endurspeglar fjölbreytileika samfélagsins á Vestfjörðum. Tryggja aðgengi að menningarviðburðum og listsköpun, með áherslu á aðgengismál og ólíka aldurshópa.	Sóknaráætlun Aðalskipulag	Vestfjarðastofa Sveitarfélög

Skýringar við stefnu um drífandi menningarsamfélag

Maður er manns gaman

Í aldaraðir hefur menningarlíf Vestfirðinga byggst á því að fólk skemmti sjálfu sér og sveitungum sínum. Á þessu framlagi fólks til samveru og skemmtunar byggist andi hvers staðar. Samfélagsbreytingar og nýir afþreyingarmöguleikar eru áskorun fyrir flest samfélög en það mun seint breytast að samfélagið byggist upp í kringum þátttöku og framlag hvers og eins þar sem ánægja og gleði fylgir því að vera í samvistum við aðra. Þátttaka í hvers kyns menningarstarfi dregur úr félagslegri einangrun og styrkir tengsl einstaklinga við nærumhverfi sitt og getur verið

lykilatriði í inngildingu nýrra íbúa og stuðlað að andlegri vellíðan.

Staðbundið menningarstarf dregur ekki alltaf að sér langt að komna gesti og brottflutta, en nauðsynlegt er að hafa í huga þýðingu þess fyrir íbúa og nærsamfélagið. Þess vegna er full ástæða til að gera staðbundnu menningarstarfi sem byggir á eldmóði og þátttöku íbúa hátt undir höfði. Til þess þarf að styrkja staðina þar sem menningarstarf fer fram og styðja við starfið sjálft.

Menningarlegt uppeldi

Börn sem alast upp við þátttöku í menningarstarfi öðlast gjarnan færni sem fylgir þeim til framtíðar og verða meðvitaðri um gildi sitt í samfélaginu. Þessa færni þarf að rækta og þroska og mikilvægt er að tryggja öllum börnum aðgang að listum og menningu á sínu svæði. Með því að veita börnum og unglingum tækifæri til þátttöku í listsköpun og menningarviðburðum styrkjum við sjálfsmynd, vísýni og félagsfærni. Á Vestfjörðum verði lögð áhersla á að menningaruppeldi nái til allra barna, óháð bakgrunni eða búsetu, m.a. með samstarfi við skóla, frístundastarf og menningarstofnanir.

Auðugt fjölmenningsamfélag

Vestfirðir eru fjölmenningsamfélag og fjölbreytileikinn endurspeglast í menningarlífi svæðisins. Fjölbreyttir viðburðir og hátíðir skapa vettvang fyrir samskipti og tengslamyndun, stuðla að skilningi milli hópa og auðga samfélagsgerðina. Mikilvægt er að tryggja að listnám, tjáning og aðgengi að listum nái til allra hópa samfélagsins, óháð aldri, uppruna eða búsetu.

Markvisst og meðvitað þarf að ná til þeirra sem eru nýaðfluttir, sérstaklega til þeirra sem ekki hafa íslensku að móðurmáli og eru að fóta sig á nýjum slóðum. Ná samfélagið og menningarlífið utan um alla íbúa, verður það ríkara fyrir vikið.

Menning er lifandi afl sem tekur stöðugum breytingum. Það er samfélaginu til heilla að sem flestir íbúar taki þátt og markvisst sé hvatt til þátttöku í menningarstarfi. Menningarstarfið þarf að taka áhuga og frumkvæði í samfélaginu opnum örmum, óháð aldri þátttakenda eða fæðingarlandi.

7.2 Skapandi fólk

Vestfirðir ala og laða að sér skapandi einstaklinga; listafólk, frumkvöðla og hugmyndasmiði. Styrkja má stöðu þessa hóps með aðstöðu, tengslaneti og viðurkenningu á menningu sem atvinnugrein. Bætt aðstaða og aukin tengsl við aðrar atvinnugreinar eru liður í að efla skapandi greinar og styðja við listafólk og frumkvöðla sem hafa skapandi greinar að lífsviðurværi.

Sett eru eftirfarandi markmið um um skapandi fólk:

Markmið

- 7.2.1** Efla aðstöðu og stuðning við menningarstarf og skapandi greinar.
- 7.2.2** Laða að og styðja við skapandi fólk.
- 7.2.3** Styrkja staðaranda og skapandi nærumhverfi.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
7.2.1 Efla aðstöðu og stuðning við skapandi greinar	Tryggja aðstöðu fyrir listsköpun og skapandi greinar í öllum byggðakjörnum. Styðja við starfsgrundvöll skapandi einstaklinga og listafólks. Styrkja sameiginlega markaðssetningu menningarlífsins á Vestfjörðum. Skapa tengsl milli skapandi greina, ferðaþjónustu og atvinnulífs, m.a. með stuðningi við nýsköpun og verkefnaþróun.	Aðalskipulag / Menningarstefna Sóknaráætlun Menningarstefna Sóknaráætlun	Sveitarfélög / Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
7.2.2 Laða að og styðja við skapandi fólk	Efla ímynd Vestfjarða sem svæðis þar sem listir og skapandi störf fá að blómstra. Þjófna listafólki samstarfsvettvang og aðstöðu í samvinnu við rannsóknar- og menntastofnanir. Efla gestavinnustofur lista- og fræðafólks sem víðast á Vestfjörðum. Hvetja til samstarfs heimamanna og listafólks utan svæðis um verkefni sem byggja á staðbundinni þekkingu og menningararfi.	Sóknaráætlun Sérverkefni Sóknaráætlun Menningarstefna / Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa
7.2.3 Styrkja staðaranda og skapandi nærumhverfi	Efla sérkenni staða með áherslu á sögu, menningu og skapandi notkun almenningsrýma. Styðja við verkefni sem nýta staðbundinn menningararf og einkenni svæðisins til listsköpunar, frásagnar og miðlunar. Stuðla að samvinnu íbúa, listafólks og hönnuða við mótun staðarímyndar og sérstöðu samfélaga.	Aðalskipulag Sóknaráætlun Aðalskipulag / Sóknaráætlun	Sveitarfélög Vestfjarðastofa Sveitarfélög / Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um skapandi fólk

Vestfirðir laða að sér skapandi einstaklinga hvaðanæva að; listafólk, frumkvöðla og hugmyndasmiði. Landslag, næði og þétt samfélagsnet bjóða upp á frjósaman jarðveg fyrir listsköpun og nýsköpun. Skapandi fólk, jafnt af erlendum og innlendum uppruna, setur svip sinn á samfélögin og knýr áfram aðgerðir sem gera þau að enn betri stöðum til að búa.

Frá fornu fari hefur skapandi starf og handverk átt djúpar rætur á svæðinu, í sögnum, söng, matarmenningu og hefðum. Í dag birtist þessi arfur í öflugri grasrót, fjölbreytilegri safnastarfsemi og listahátíðum sem laða að bæði gesti og þátttakendum. Enn þarf að skerpa á því hugarfari að menning og skapandi greinar séu raunverulegar atvinnugreinar sem skipta verulegu máli.

Byggðarlög á Vestfjörðum hafa öll sín sérkenni: menningararf, frásagnir og lifandi hefðir sem skapa sterkan staðaranda. Þessi sérstaða er ekki aðeins hluti af sjálfsmynd samfélaganna, heldur einnig verðmæt auðlind til sköpunar, miðlunar og nýsköpunar t.d. í ferðapjónustu og listum. Með því að virkja staðbundna þekkingu

og leiða saman íbúa, listafólk og sérfræðinga skapast jarðvegur fyrir skapandi samfélög sem byggja á eigin styrkleikum.

Mikilvægt er að umhverfi íbúa styðji við þátttöku í menningarlífi, sköpun og félagslegum tengslum. Aðlaðandi almenningsrými, listaverk og tengsl við sögu og menningu svæðisins ýta undir blómlegt mannlíf og tengsl við nærumhverfið. Með því að hvetja til samstarfs listafólks, íbúa og sveitarfélaga um þróun slíkra rýma má efla ímynd og aðdráttarafl byggðarlaga.

Þrátt fyrir marga styrkleika eru áskoranir til staðar. Fáir listamenn starfa við list sína í fullu starfi á Vestfjörðum og ungir listamenn snúa síður aftur að loknu námi. Mikilvægt er að tryggja að menningarstarf hvíli ekki á fárra herðum og að aðgengi að aðstöðu, fjármagni og samstarfi sé bætt. Með öflugri samvinnu og samstilltum stuðningi má styðja við skapandi greinar og styrkja ímynd svæðisins sem heimili skapandi fólks.

7.3 Öflugt menningarstarf

Menningarstarf á Vestfjörðum byggir á fjölbreyttum grunni og spannar allt frá starfsemi safna og menningarstofnana til bæjarhátíða, sýninga og skapandi verkefna. Fjöldi skapandi einstaklinga hefur í gegnum tíðina drifið áfram menningarlíf staðanna og mótað sérstöðu þeirra.

Menningararfur og varðveisla menningarminja nýtast með margvíslegum hætti, til sýningar og miðlunar, en einnig í þróun nýrra verkefna. Söfn, hátíðir og menningarhús gegna lykilhlutverki í þessu samhengi.

Áhersla er lögð á að efla samstarf, bæta

aðgengi og tryggja að menningarstarf byggi á faglegum grunni, um leið og grasrótin er studd, þannig að menningarlífið endurspegli sérstöðu svæðisins og þjóni framtíð þess.

Sett eru eftirfarandi markmið um öflugt menningarlíf:

Markmið

- 7.3.1** Efla samvinnu í menningarstarfi.
- 7.3.2** Nýta menningararf og sérkenni svæðisins í skapandi verkefni og kynningu.
- 7.3.3** Styrkja stöðu safna og menningarstofnana.

Eftirfylgni

Markmið	Leiðir	Eftirfylgni	Ábyrgð
7.3.1 Efla samvinnu í menningarstarfi	Efla samstarf milli safna og setra, t.d. með sameiginlegu sýningarhaldi, safnapassa, miðlun og kynningu. Stuðla að samnýtingu aðstöðu og þekkingar milli safna og menningarstofnana og þróa sameiginlega lausnir til reksturs og geymslu. Þróa stafrænar lausnir fyrir kynningu, fræðslu og samvinnu safna og menningarstofnana.	Menntastefna / Sóknaráætlun Sóknaráætlun / Aðalskipulag Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa / Sveitarfélög Vestfjarðastofa
7.3.2 Nýta menningararf og sérkenni svæðisins í skapandi verkefni og kynningu	Styðja við verkefni sem nýta menningararf, staðbundna þekkingu og frásagnarhefðir í listum og ferðaþjónustu. Skrá og vernda menningarminjar og sögulega byggð sem hluta af menningararfi og auðkenni staða, og nýta þær á ábyrgan hátt í fræðslu og menningartengda ferðaþjónustu. Efla miðlun menningararfs á stafrænan hátt og tryggja aðgengi að upplýsingum um menningu og sögu svæðisins. Sérstök áhersla verði lögð á efni í opnum aðgangi. Styðja við hátíðir sem efla bæjarbrag og styrkja ímynd Vestfjarða.	Áfangastaðaaætlun Aðalskipulag / Áfangastaðaaætlun Sérverkefni Sóknaráætlun	Vestfjarðastofa Sveitarfélög / Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Sveitarfélögin
7.3.3 Styrkja stöðu safna og menningarstofnana	Styðja við faglega þróun safna, m.a. með samstarfi, menntun og aðgengi að sérfræðþekkingu. Efla sýnileika safna og hlutverk þeirra í menntun, ferðaþjónustu og samfélagslegri þróun. Styrkja faglega starfsemi menningarhúsa og að starfsemi þeirra tryggi aðgengi Vestfirðinga að ólíkum listgreinum. Að hvert hinna þriggja svæða Vestfjarða eignist skilgreint menningarhús.	Menningarstefna Áfangastaðaaætlun Aðalskipulag / Sóknaráætlun Menningarstefna	Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa Sveitarfélögin / Vestfjarðastofa Vestfjarðastofa

Skýringar við stefnu um öflugt menningarstarf

Söfn, sýningar og menningarsetur skipa mikilvægan sess í varðveislu, miðlun og nýtingu menningararfs. Á Vestfjörðum starfa fjölmörg söfn, þar af þrjú viðurkennd samkvæmt safnalögum. Önnur safnatengd starfsemi fellur oftast en ekki utan formlegra styrkjakerfa, þrátt fyrir fagleg vinnubrögð og samfélagslegt mikilvægi. Mikilvægt er að efla samstarf safna, þróa miðlun, endurskoða aðgengismál og tryggja að nýting menningararfs endurspegli bæði sérstöðu og framtíðarsýn svæðisins. Söfnin á svæðinu hafa gríðarlega mikilvægu hlutverki að gegna í ferðapjónustu á svæðinu og tryggja þarf að þau geti þjónað ferðafólki á öllum árstímum. Það sama á við um vernd og miðlun menningarminja sem lyfta upp sögulegu landslagi og staðhættum.

Menningarminjar og menningarlandslag eru hluti af menningarauði svæðisins. Þær hafa verndargildi og eru einnig lifandi þáttur í menningarauði og aðdráttarafli. Með því að gera þær sýnilegri og tengja miðlun þeirra við skapandi verkefni, fræðslu og ferðapjónustu má styrkja sjálfsmynd samfélaga og stuðla að jafnvægi milli verndar og nýtingar.¹ Opin og rétt stafræn gögn öðlast vængi, bæði í meðförum manna og gervigreindar.

Ýmis hús á Vestfjörðum hýsa menningarstarf; félagsheimili, safnbyggingar, bókasöfn og aðrir samkomustaðir. Með því að styrkja stöðir þessara rýma og skapa aukin not fyrir þau, má byggja upp menningarlíf sem er bæði aðgengilegt og fjölbreytt.

Í upphafi aldarinnar skilgreindu stjórnvöld menningarhús í nokkrum landshlutum. Á Ísafirði voru þrjú hús skilgreind undir þetta hlutverk, þ.e. Safnahús, Edinborgarhús og Hamrar. Tryggja þarf að þessi hús geti sinnt því faglega starfi sem þeim er ætlað. Á öðrum svæðum Vestfjarða væri mikið til unnið að þar væru hús sem hefðu skilgreint hlutverk og fjármagn fyrir uppsetningu listviðburða.

Bæjar- og menningaráttíðir gegna lykilhlutverki í lífi Vestfirðinga. Þær skapa sameiginlega upplifun, ýta undir þátttöku, styðja við sjálfsmynd svæða og veita gestum innsýn í menningu og sérkenni svæðisins. Stuðningur við þróun og nýsköpun hátíða og viðburða styrkir innviði menningarlífsins og eflir tengsl við ferðapjónustu og atvinnulíf.

¹ Efla þarf sérstaklega miðlun upplýsinga í opnum aðgangi. Þar má sérstaklega nefna texta (e. Wikipedia), en einnig myndefni (e. Wikimedia Commons), innsetningu efnis í opna kortagrunna (e. Openstreetmap) og framsetningu opinna gagna.

FRAMFYLGÐ

Svæðisskipulag Vestfjarða er stefnumarkandi áætlun sveitarfélaganna á Vestfjörðum um sameiginlega framtíðarsýn og forgangsriðun til næstu 25 ára. Til að ná markmiðum skipulagsins er mikilvægt að tryggja virka samvinnu, skýra ábyrgð, reglubundið mat á árangri og að samræmi sé við aðrar opinberar áætlanir.

Skipulagið er ekki aðgerðaáætlun í sjálfu sér, heldur leggur grunn að útfærslu í öðrum áætlunum, svo sem aðalskipulagi sveitarfélaga, sóknaráætlun landshlutans, innviðaáætlunum, áfangastaðaáætlun og fleiri stefnu- og framkvæmdaáætlunum. Stefna svæðisskipulags er sett fram með tilliti til næstu skrefa í áætlanagerð.

8.1 Samstarf og innleiðing

Skipulagsábyrgð liggur hjá einstökum sveitarstjórnunum og þurfa öll aðildarsveitarfélög að gæta þess að innra samræmi sé milli skipulagsáætlana, þannig að t.d. aðalskipulag og deiliskipulag séu í samræmi við stefnu svæðisskipulags.

Til að tryggja framfylgd svæðisskipulagsins skulu sveitarstjórnir, við mat á því hvort endurskoða beri aðalskipulag sveitarfélagsins skv. 35. gr. skipulagslaga nr. 123/2010, meta samræmi þess við svæðisskipulag Vestfjarða. Svæðisskipulagsnefnd verður starfandi í umboði sveitarstjórna og mun fylgjast með framfylgd skipulagsins og annast breytingar á því, líkt og kveðið er á um í skipulagslögum. Í tillögu að breytingum á aðalskipulagi skal í öllum tilvikum gera grein fyrir samræmi við svæðisskipulag. Við gerð nýs aðalskipulags eða breytinga sem varða svæðisbundna hagsmuni skal leita umsagnar svæðisskipulagsnefndar um samræmi við svæðisskipulagið.

Til viðbótar við Svæðisskipulag Vestfjarða eru Reykhólahreppur og Strandabyggð jafnframt aðilar að Svæðisskipulagi Dalabyggðar, Stranda- byggðar og Reykhólahrepps 2018 – 2030. Þessi sveitarfélög þurfa að tryggja að aðalskipulag þeirra sé í samræmi við bæði svæðisskipulögin.

Fjórðungssamband Vestfirðinga og Vestfjarðastofa verða svæðisskipulagsnefnd til halds og trausts við framfylgd skipulagsins og munu móta mælikvarða fyrir skipulagið, til þess að nefndin geti fylgst með því hvort samfélagsþróunin sé í samræmi við stefnu skipulagsins.

Vestfjarðastofa gegnir einnig lykilhlutverki við innleiðingu skipulagsins í sameiginlegum aðgerðaráætlunum fyrir Vestfirði. Þær áætlanir eru meðal annars en ekki eingöngu:

- Sóknaráætlun
- Áfangastaðáætlun
- Úrgangsáætlun
- Innviðaaætlun
- Menntastefna
- Menningarstefna

Innleiðing svæðisskipulagsins krefst virks samtals við íbúa, stofnanir, atvinnulíf og hagsmunaaðila. Lögð verður áhersla á reglulegt samtal við samfélagið og að svæðisskipulagið verði lifandi verkfæri í ákvarðanatöku.

8.2 Endurskoðun

Svæðisskipulagsnefnd fylgist með framfylgd og framkvæmd svæðisskipulagsins og metur reglulega hvort markmiðum þess hafi verið náð. Vestfjarðastofa, í samstarfi við Fjórðungssamband Vestfirðinga, annast samræmingu upplýsinga og reglulegt mat á árangri markmiða og leiðir svæðisskipulagið. Það verður gert með hliðsjón af mælikvörðum sem þegar eru til í öðrum verkefnum á svæðis- og landsvísu, svo sem í sóknaráætlun landshlutans og áætlanagerð sveitarfélaga.

Endurskoðun á svæðisskipulagi Vestfjarða er í samræmi við skipulagslög og verður í höndum svæðisskipulagsnefndar í umboði allra sveitarstjórna. Að loknum sveitarstjórnarkosningum skal svæðisskipulagsnefnd koma saman og

meta hvort ástæða sé til að endurskoða svæðisskipulagið. Til viðbótar við mat á mælikvörðun verður horft sérstaklega til hvort:

- Forsendur, þ.m.t. efnahagslegar og samfélagslegar hafi breyst
- Framfylgd svæðisskipulagsins hafi gengið eftir eins og að var stefnt
- Landsskipulagsstefna kalli á endurskoðun svæðisskipulagsins

Ef niðurstaða svæðisskipulagsnefndar er að svæðisskipulagið þarfnist ekki endurskoðunar heldur stefna þess áfram gildi sínu. Tilkynna þarf Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun um niðurstöðu svæðisskipulagsnefndar um hvort endurskoða beri svæðisskipulag eigi síðar en 12 mánuðum eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar.

UMHVERFISMAT

Gerð svæðisskipulags fellur undir lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Því fylgir svæðisskipulaginu skýrsla um mat á umhverfisáhrifum en hér er kynnt ágríp af henni.

Hér er litið til athugasemda sem fram hafa komið á öllum stigum ferlisins. Farið er yfir helstu umhverfisþætti sem eru til skoðunar og líkleg áhrif við framfylgd stefnu svæðisskipulagsins.

Að baki móttun Svæðisskipulags Vestfjarða liggur umfangsmikil vinna með íbúum á svæðinu. Unnið var með framtíðarmyndir, eða valkosti, og niðurstaðan var framtíðarsýn sem miðar að jákvæðri atvinnuþróun og sterkum innviðum. Aðrar framtíðarmyndir byggðu á hægari vexti eða enn öflugri framþróun. Í framtíðarsýninni er vísað til hreinnar náttúru og kyrrðar, fjölbreytni búsetu og atvinnu, vaxandi þekkingarsamfélags, traustra innviða, öflugrar þjónustu, atvinnulífs og menningar. Síðast en ekki síst er vísað til samheldni og virðingar í samfélaginu.

Við mat á umfangi áhrifa Svæðisskipulags Vestfjarða á umhverfið er litið til opinberra viðmiða sem koma fram í stefnum og áætlunum og tekið er mið af þróun umhverfisþátta án framkvæmda áætlunarinnar. Til viðmiðunar er horft til Heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna og stefnumörkunar stjórnvalda í umhverfis- og loftslagsmálum.

Þess hefur verið gætt að stefna Svæðisskipulags Vestfjarða skarist ekki á við stefnu Svæðisskipulags Dalabyggðar, Strandabyggðar og Reykhólahrepps 2018 – 2030.

Umhverfispáttur	Líkleg áhrif svæðisskipulags
Byggðapróun, byggðamynstur og atvinna Sjálfbærar borgir og samfélög Góð atvinna og hagvöxtur	Líkleg áhrif Svæðisskipulags Vestfjarða eru á heildina litið jákvæð á samfélagið. Mikil áhersla er lögð á menntun, menningu, lýðheilsu og samfélagsauð sem getur styrkt lífsgæði og mannlíf Vestfjarða. Áhersla á tryggja atvinnu, fjölbreytt atvinnutækifæri og örugga innviði, eins og samgöngur, orkukerfi og fjarskipti, er grunnforsenda þess að svæðið verði eftirsótt til búsetu. Sýn á atvinnuþróun byggir á sterkum stöðum atvinnugreina sem fyrir eru á svæðinu og er samofin samfélagsábyrgð og náttúruvernd. Sjávarútvegur, ferðapjónusta og nýsköpun eru þar í aðalhlutverki. Fjallað er um hindranir sem atvinnulífið glímir við, líkt og veika innviði og aðgengi að menntun, sem hamlar samkeppnishæfni atvinnulífs. Neikvæð áhrif geta falist í ójafnvægi í nýtingu auðlinda, álagi á náttúru og skertum umhverfsgæðum. Byggingarland er takmarkað og mikilvægt að vanda til verka við þróun byggðar. Skipulag atvinnustarfsemi og skilyrði sem henni eru sett þurfa að lágmarka álag á náttúru.
Samgöngur og aðrir innviðir Nýsköpun og uppbygging Sjálfbær orka	Áhersla á styrkingu innviða er jákvæð enda brýnt verkefni á Vestfjörðum að bæta öryggi og tengja byggðirnar. Í svæðisskipulagi er lögð áhersla á skýra sýn á þróun samgangna og forgangsroðun framkvæmda. Styrking raforkukerfis er lykilþáttur til að auka orkuöryggi og draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Aukin vinnsla raforku og jarðhita á svæðinu, sem og bættar tengingar meginflutningskerfis Landsnets, er nauðsynleg til að ná þessum markmiðum. Neikvæð áhrif eru umhverfisáhrif framkvæmda sem innviðastyrking kallar á. Til að lágmarka þau skal fara fram umhverfismat og í hverju tilviki leita bestu leiða við útfærslu uppbyggingar.
Náttúrufar, vatnafar og lífríki - Landslag og ásjúnd Lífríki á landi Hreint vatn og hreinlætisaðstaða	Á Vestfjörðum býr fólk í mikilli nálægð við náttúru sem er eitt helsta aðdráttarafl svæðisins fyrir íbúa og gesti. Svæðið hefur þá sérstöðu að víðáttumikil landsvæði eru óbyggð. Áhersla í svæðisskipulagi um bætt aðgengi og tengingu lykilsvæða er líkleg til að auka þekkingu fólks á náttúrunni og hafa jákvæð áhrif á umhverfispáttinn. Lagðar eru fram tillögur að frekari verndarsvæðum og þjóðgarði. Stefnt er að því að gefa landslagi vægi með aukinni þekkingu og með því að lágmarka sjónræn áhrif mannvirkja. Uppbygging mannvirkja og nýting auðlinda, s.s. fiskveiðar, fiskeldi og vinnsla jarðefna, getur haft neikvæð áhrif og valdið álagi á náttúru. Ferðapjónustan getur farið yfir þolmörk viðkvæmra svæða, hvort sem þau njóta verndar eða ekki. Í svæðisskipulagi er tekið á þessu með sýn á að nýta náttúru þannig að jafnvægi sé milli nýtingar og verndar, sérstaklega varðandi orkuöflun.
Menningarminjar Sjálfbærar borgir og samfélög	Áhersla er lögð á skráningu menningarminja, vernd, varðveislu og miðlun. Sérstök áhersla er lögð á þá hættu sem stafar af sjávarrofi og náttúruvá. Stefna þessi er bæði tengd menningarstarfi, þar sem miðlun og fræðsla um sögu og minjar mun bæði beinast að heimamönnum og að ferðamönnum, og vernd, sem kemur meðal annars fram í tillögum um þjóðgarða. Þessi þættir eru til þess fallnir að auka þekkingu á menningarminjum og vernd þeirra og hafa jákvæð áhrif á umhverfispáttinn. Aukin umsvif á svæðinu geta valdið ágangi á minjar á áður lítt snertum svæðum og vegna framkvæmda. Vinna þarf eftir lögum um menningarminjar, m.a. kortleggja minjar á svæðum þar sem framkvæmdir verða til að lágmarka neikvæð áhrif.

Umhverfispáttur	Líkleg áhrif svæðisskipulags
Heilsa og öryggi Sjálfbærar borgir og samfélög	Áhersla á lýðheilsu, bæði fyrirbyggjandi aðgerðir, heilbrigð lífni og heilbrigðisþjónustu, hefur jákvæð áhrif á heilsu og öryggi íbúa á svæðinu. Bættar samgöngur og efling almenningssamgangna stuðla að auknu umferðaröryggi. Öryggi felst einnig í að hafa trygga orku og fjarskipti. Í samfélögum í hröðum vexti þarf að huga að öryggi í byggingargeira og öðrum atvinnugreinum, t.d. sjósókn, öryggi ferðamanna og öryggi í útivist, til að lágmarka neikvæð áhrif.
Loftslagsmál Sjálfbær orka Aðgerðir í loftslagsmálum	Sett er fram metnaðarfullt markmið um kolefnishlutleysi í skipulaginu. Orkuskipti á landi og sjó eru lykilþáttur í að minnka svæðisbundna losun gróðurhúsalofttegunda. Bætt orkuöryggi og endurnýjanlegir orkugjafar draga úr losun gróðurhúsalofttegunda við orkuvinnslu, en Vestfirðir hafa þá sérstöðu að grípa þarf til brennslu á olíu til húshitunar þegar skerðingar verða á raforku. Sterkir þéttbýliskjarnar, styrking almenningssamgangna og öflug nærpjónusta draga úr ferðapörf og losun tengdri samgöngum. Öflugur vöxtur atvinnulífs og íbúafjölgun kalla á aukin umsvif og landnotkun sem veldur aukinni losun gróðurhúsalofttegunda. Losun frá landi getur aukist vegna uppbyggingar húsnæðis og innviða. Auknum umsvifum fylgir aukin umferð, neysla og úrgangur, sem allt getur aukið losun gróðurhúsalofttegunda á svæðinu. Rekstur atvinnustarfsemi getur aukið losun gróðurhúsalofttegunda og þarf að skoða hvert tilvik fyrir sig til að lágmarka losun.
Náttúruvá Aðgerðir í loftslagsmálum	Í skipulaginu eru sett fram markmið um að styrkja samfélagið gagnvart náttúruvá og afleiðingum loftslagsbreytinga. Fram kemur að þörf er á úttekum og hættumati og vinna þarf aðgerðaáætlanir og nýta tiltækar lausnir til að milda áhrif breytinga. Horfa þarf til áhrifa á byggð, menningarminjar og auðlindir líkt og vatnsból. Framkvæmdir við varnir, svo sem varnargarða vegna ofanflóða eða ágangs sjávar, geta haft neikvæð umhverfisáhrif. Skoða þarf leiðir til að lágmarka neikvæð áhrif og nýta umhverfismat til að finna bestu leiðir.

